

בקשר לקשר

הארות על הקשר
בין בנים לבנות

שאול דוד בוצ'קו

עריכה : אודיה בראון

ספריית עץ חיים

ניתן להשיג את הספר
בישיבת "היכל אליהו"
כוכב יעקב 90622
טלפון 029972023
פקס 029972115
hesder@gmail.com
www.toraisrael.com

©

כל הזכויות שמורות למחבר
תשע"ו – 2016

חל איסור גמור לצלם מן הספר למטרות מסחריות
מותר לצלם לצורך לימוד אישי

תוכן העניינים

פרק ראשון: קשר נפשי וגופני, ברכה וקדושה5

פרק שני: "בכל לבבך"21

פרק שלישי: הונאת דברים27

פרק רביעי: שמירת נגיעה35

פרק חמישי: קדושת הברית43

פרק ראשון

קשר נפשי וגופני, ברכה וקדושה

כשמדברים על ענייני בנים ובנות בציבור שלנו, המבוכה רבה. מצד אחד, הגוף מלא באנרגיות, תחושות חזקות של משיכה למין השני ממלאות אותנו ונוסכות בנו תחושת עונג. מצד שני, אנו אפופים בפחד ובייסורי מצפון. כן, כולנו מכירים את האיסורים ואת ההגבלות, אבל תוהים מהם גבולות המותר והאסור. מושגים שונים מתערבבים אלו באלו, והשאלות עולות - האם מותר לבן ולבת להיות בקשר של חברות? ומהם הכללים בקשר למטרות נישואין? מה הם גבולות שמירת נגיעה? ומה בכלל מצופה מאתנו ב"שמירת הברית"?

לפני שנעסוק בשאלות, בהלכות ובהנהגות, אני רוצה לגעת במהות הפנימית של הדברים.

התמודדות - מאז ומתמיד

ראשית יש לדעת כי הקושי שבהתמודדות בעולם המתירני לא התחיל היום, ולמעשה שום דבר מהותי לא השתנה מהתקופה שבה אני הייתי נער. הדבר היחיד שהשתנה הוא שהיום יש קצת יותר הבנה של המושג "קדושה", במיוחד כאן בארץ ישראל.

אני נולדתי וגדלתי בעיירה מונטרה שבשווייץ. קרוב לביתנו השתרע אגם גינבה. אהבנו מאוד לשחות באגם, יהודים וגויים. באמצע האגם הייתה הפרדה, בנים מימין ובנות משמאל. גם בבית הספר שבו למדתי, בית ספר שאינו יהודי, הייתה חצר לבנים וחצר לבנות. כל זה היה עד שנת 1968.

בשנת 1968, בהיותי נער כבן חמש עשרה, התרחשה באירופה מהפכת הסטודנטים. כל מה שהיה אסור עד אז הותר. ההפרדה באגם נעלמה, החצרות בבית הספר התערבבו. המהפכה הייתה בבחינת "מתיר אסורים", והנוער חגג...

מה זאת אהבה?

כדי להגיע למהות הפנימית צריך להבין קודם כול מהו קשר אִמְתִּי בין איש לאישה. מה זאת בכלל אהבה? המילה "אהבה" משמשת במגוון הקשרים, אבל יש הבדל גדול בין שני סוגי אהבה. בכל העולם כולו יש רק אדם אחד שאני אוהב באמת - אשתי! כשאני אומר שאני אוהב אתכם, שאני אוהב את תלמידיי או את חבריי, אני באמת מתכוון לכך מכל הלב, אבל אם תהיה לנו מריבה גדולה נוכל פשוט להיפרד. מאשתי אני לא אפרד לעולם! כשאני אומר לאשתי "אני אוהב אותך" זו אהבה אחרת לגמרי.

שני רבדים באהבה

התורה מנחה אותנו: "עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבֶשֶׁר אֶחָד" (בראשית ב, כד). זהו פסוק נפלא שמבטא חיבור בין שני הפכים - איש ואישה. לפני שבחור מחליט להתחתן, כדאי שיידע ויכיר מה זו אישה! גבר ואישה שונים מאוד זה מזה לא רק במבנה הפיזי, גם העולם הרגשי שלהם בנוי אחרת. האהבה, שמושגת על נתינה, מצליחה לחבר את שני העולמות הרחוקים זה מזה ולהפוך את שני הפכים למהות אחת.

האהבה והחיבור בין האיש לאישה באים לידי ביטוי בשני רבדים: ברובד נפשי - בקשר רוחני, וברובד גופני - בקשר מיני.

הרובד הנפשי

כל אחד מבני הזוג מביא אל הקשר מחשבות, רגשות, רצונות והשקפת עולם. מתוך האהבה האידיאלים מתחברים, מטרות משותפות נבנות, המחשבות מתקרבות, הרגשות מתמזגים, וגם כשיש נפילות יש רצון משותף להתרומם יחד להמשך יצירה משותפת.

לפעמים מתוך הקרבה האיש והאישה מתחילים אפילו לחשוב את אותן המחשבות, מעין טלפתיה נוצרת ביניהם... באחד הערבים חזרתי הביתה, וסיפרתי לאשתי על מה חשבתי באותו היום. אשתי התלהבה ואמרה שהיא חשבה על אותו הדבר בדיוק. איזה פלא! אני הייתי בישיבה כל היום, והיא הייתה בבית כל היום. איך חשבנו על אותו הדבר? פשוט כי אנחנו מחוברים. יש דברים עמוקים שמחברים אותנו זה לזה.

הרובד הגופני

החיבור קיים גם בקשר גופני, שני גופים שמתחברים לגוף אחד. החיבור המופלא הזה מתאפשר בזכות מתנה גדולה שקיבלנו - יצר המין. יצר המין, שנקרא "היצר הרע", הוא לא יצר רע בכלל. אין יצר טוב יותר מ"היצר הרע". היצר יוצר חיבור, הוא יוצר אהבה, הוא יוצר איחוד, הוא יוצר געגוע... יצר - מלשון יצירה. יצר המין הוא המאפשר את קיום העולם. בתיאור בריאת העולם נאמר בכל יום "וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב", ולאחר

בריאת האדם, בסיכום ששת ימי הבריאה נאמר גם "וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה, וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד" (בראשית א, לא). מה ראה הכתוב לכפול את הטובה ביום השישי? אומר המדרש: "והנה טוב מאוד - זה יצר רע". וממשיך המדרש: "וכי יצר הרע טוב מאוד? אתמהא! אלא שאילולי יצר הרע לא בנה אדם בית ולא נשא אישה ולא הוליד..." (בראשית רבה פ"ט).

גם לו הייתה התורה מלמדת אותנו בעומק השכל על חשיבות הקמת בית בישראל, בלי היצר לא היה קורה דבר. ילד שעוד לא הגיע לבשלות מינית ונחשף מוקדם מדי לעניינים אלו רואה בהם משהו מעורר גועל. רק כשהוא מתבגר הוא מבין כמה נפלא הוא היצר, ובכמה שמחה ממלא את החיים החיבור בין איש לאישה.

הקדושה שבחיבור

והחיבור הזה הוא קדוש. כל כך קדוש עד שרבי עקיבא קובע במשנה ששיר השירים הוא הספר הקדוש ביותר בכל ספרי התנ"ך. "אין כל העולם כולו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל, שכל הכתובים קודש, ושיר השירים קודש קדשים" (ידיים ג, ה). במה זכה דווקא שיר השירים, שנתערב בכתר של "קודש קדשים"? התשובה היא ששיר השירים מדמה את הקשר בין הקב"ה לישראל לקשר בין איש לאישה. הוא מתאר את התשוקה, הגעגוע, החיבור. זהו קשר של קדושה.

הקדושה שבקשר מחייבת שמירה. כמו שבספר תורה אנו נוהגים כבוד, כך לקשר המקודש יש להתייחס בכבוד, לשמור

עליו ולא לזלזל בו. יצר המין הוא מתנת אלוקים, וצריך לדעת איך לנהוג במתנה זו, איך לשמור עליה שלא תתקלקל. את מתנת היצר יש לנתב לאישה שאֵתה נרצה להקים את ביתנו בחיי אהבה אמתיים. כשמקדשים את הקשר המיני ולא מזלזלים בו הוא הדבר היפה ביותר והמענג ביותר, אבל כשהמין הופך להמוני, למעורר יצרים באינטרנט, בטלוויזיה ובתמונות, הוא יורד ממדרגה גבוהה וקדושה לשפל של תאוה בהמית, לדבר מנותק מאהבה ומחיבור הממלא צורך ביולוגי ותו-לא.

הצורך הביולוגי קיים גם בבהמה וגם באדם, אך אצל האדם הוא הרבה מעבר לכך. הצורך הזה מביא את האדם לחיפוש האישה שאתה יבנה את ביתו ויחד הם יחיו מתוך חיבור אמתי ונצחי.

תורתנו היא תורת חיים, והיהדות מכוונת לחיים של שמחה ותענוג. אין התורה רוצה למנוע מאתנו עונג או לצמצם את כוחות החיים, אלא להיפך - ללמד אותנו להשתמש נכון במתנת היצר וליצור חיים אמתיים של שמחה גדולה, עד כדי כך שבגמרא כתוב שמי שלא התחתן חי בלי שמחה (ראה יבמות סב, ב). רק קשר נכון בין איש לאשה מביא את האדם לשמחה ולשלמות.

סכנה - עודף קדושה

במסכת קידושין (פא, א) מסופר על אחד האמוראים שפחד מאוד מהיצר הרע. בכל פעם שהיה נופל על פניו בתפילה היה

אומר: "הרחמן יצילני מיצר הרע". הוא החליט לחיות חיי פרישות ולהתגדר בלימוד תורה, ואמר לאשתו: "את תישארי בבית ותטפלי בילדים. שמתי כסף בצד שלא יחסר לך כלום ואני אלמד תורה יומם וליל, ולא אאבד רגע". כך הוא עשה יום אחד, יומיים, שבוע, שבועיים, חודש, שנה, שנתיים, שלוש, ארבע. האישה גידלה את ילדיה ודאגה לכל מחסורם, והוא עסק בתורה באין מפריע. יום אחד שמעה האישה את בעלה מתפלל מקירות לבו: "הרחמן יצילני מיצר הרע"! תמהה האישה: "הרי כבר כמה שנים הוא פורש ממני, מאיזה יצר הרע בדיוק הוא רוצה להינצל"? האישה, שכבר התגעגעה מאוד לבעלה, החליטה לבדוק את העניין. היא התקשטה והתייפתה, התבשמה במיני בשמים, לבשה שמלת ערב וענדה את תכשיטי הזהב היפים. הוא ישב בגינה ולמד תורה, ודן בינו לבין עצמו בשיטת רש"י, בשיטת התוספות ובסתירה בין שתי השיטות. בעוד הוא מתפלל היא חלפה לפניו, פעם ועוד פעם. הוא לא ידע שזו אשתו, אבל היא הייתה כל כך יפה... פתאום הוא שכח את רש"י, את התוספות, את הרמב"ם, את הקבלה ואת הספירות, את הכול הוא שכח. רק אותה הוא רצה. "אם אתה רוצה אותי", היא אמרה לו, "תביא לי את הרימון שבראש העץ". הוא זינק מיד וטיפס על העץ כאילו היה בחור בן חמש עשרה, ובתוך שניות היה הרימון בידה. אחרי שעשה אתה מה שעשה נרגע יצרו, והוא הצטער מאוד. מצפונו ייסר אותו עד כאב. הוא נכנס הביתה והתיישב בתוך התנור החם. שאלה אותו אשתו לפשר מעשיו, והוא סיפר לה את סיפור המעשה. "אל תדאג, זו הייתה

אניי!" ניסתה האישה להרגיע, אך הוא לא נרגע. אותו אמורא הצטער כל כך מאז אותו היום, עד שמת מרוב צער.

בגמרא אין מספרים סיפורים סתם. מה רוצים לומר לנו בסיפור הזה? הגמרא אומרת לאדם שלא ינסה להיות מלאך. אם תנסה להיות מלאך תיהפך לחיה. גם אתם, אל תנסו להיות מלאכים. בחורי ישיבה רוצים לפעמים לגזור על עצמם כל מיני צומות ולקבל עליהם כל מיני חומרות. למה? עדיף להשתדל להיות נורמליים, לאכול, ליהנות, לעשות קצת ספורט. נכון, לא כל ההנאות מותרות. עדיין אינכם נשואים, אז הנאת המין אסורה לכם, אבל הרבה הנאות אחרות מותרות. תיהנו מההנאות המותרות, ותחיו בשמחה. יש זמן ליהנות, יש זמן ללמוד תורה, יש זמן להתפלל, והשילוב בין הדברים יוצר תחושה של שלמות. כשלאדם טוב עם גופו - טוב לו עם עצמו, וטוב לו עם אחרים.¹

אדם בריא בנפשו הוא אדם שמבין את החיבור בין הגוף לנשמה. טוב לו עם גופו, טוב לו עם נשמתו, והוא יודע שהוא מורכב משניהם. אם אדם רוצה לחיות הוא חייב למזג את הגוף והנשמה. האמורא שמסופר עליו בגמרא רצה להיות רק רוחני, ובמקום זה הוא נהפך לבהמה. הוא הפך לאדם המנותק מעצמו, חסר שליטה על מעשיו. איך הוא הגיע ממדרגה כביכול גבוהה כל כך לרמה ירודה כל כך? הוא הגיע לכך משום שהחיים אינם חד צדדיים - או גוף או נשמה, או טבע או רוח. אי אפשר לחיות

¹ זהו תיאור החסיד בתחילת מאמר שלישי בספר הכוזרי.

רק חיי רוח לאורך זמן. הגוף תובע את שלו! לו היה חי עם אשתו כמו אדם רגיל היה מצליח לרומם גם את חיי החולין שלו.

ומה עם משה רבנו?

משה רבנו היה איש-קודש אמת. בפרשת בהעלותך התורה מספרת על מרים הנביאה שדיברה עם אהרן על משה רבנו: "וַיִּתְדַבֵּר מֶרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחָה עַל אֲדוֹת הָאִשָּׁה הַכֹּהֵנִית אֲשֶׁר לָקַח... " (במדבר יב, א). המדרש מבאר שאהרן ומרים תהו מדוע משה צריך לפרוש מאשתו, הרי גם הם נביאים והם חיים חיי אישות מלאים. ומהיכן ידעו שמשה פרש מאשתו? מסביר המדרש (תנחומא פרשת צו, יג): "רבי נתן אומר: מרים היתה בצד צפורה כשאמרו למשה אלדד ומידד מתנבאים במחנה, וכיון ששמעה צפורה, אמרה: אוי להם לנשותיהם של אלו... שיהו פורשין מנשותיהם כמו שפירש בעלי הימני. ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן". לפי המדרש "חשפה" צפורה את פרישתו של משה ממנה כשריחמה בקול על נשותיהם של אלדד ומידד. והרי כל הנביאים מלבד משה רבנו המשיכו לחיות חיי אישות עם נשותיהם גם בהיותם נביאים, ועל כך מתפלאים אהרן ומרים - במה שונה משה מאתנו ומשאר הנביאים?

אבל האמת היא שמשה רבנו הוא מציאות אחרת לגמרי, כפי שמעיד עליו הקב"ה בהמשך הפסוקים: "לֹא כֵן עֲבָדֵי מִשְׁחָה בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא. פֶּה אֵל פֶּה אֲדַבֵּר בוּ וּמְרָאָה וְלֹא בְחִידָת וּתְמִנַת ה' יִבִּיט" (במדבר יב, ז-ח). משה רבנו הקריב את חייו האישיים מגיל שמונים. עד גיל שמונים חי משה עם אשתו,

קיים עמה מצוות עונה ואפילו הביא שני בנים לעולם. אך כשהגיע לגבורות הוא היה במדרגה עילאית עצומה וכבר לא היה במדרגת אדם. הוא פרש מכל ענייני העולם הזה והדבק כולו בקב"ה ובמשימה שלו כלפי עם ישראל. מי שחושב שמשה רבנו הוא כמו הרב שלו רק בדרגה גבוהה יותר אינו אלא טועה. משה רבנו זו מהות אחרת. משה רבנו היה הצינור שדרכו עברה התורה מהקב"ה לעם ישראל, ולכן היה צריך לבטל כליל את ישותו. "וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד מְכַלֵּם הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה" (שם יב, ג) - אצל משה רבנו לא היה "אני". אדם רגיל רוצה למצוא חן בעיני הזולת. הוא מסתרק בבוקר ומביט במראה לראות איך יראו אותו אחרים, כשהוא כותב ספר הוא רוצה שיקראו אותו, אז הוא בוחר עטיפה יפה כדי למשוך את העין... זו ההתנהגות הטבעית אצל אנשים פשוטים כמוני וכמוכם. משה רבנו לא חשב על עצמו ולו לרגע. הוא חשב רק על עם ישראל והקדיש לו את כל עצמותו. הוא נהיה לאיש-לא-איש, לקצין-מלאך. שאף אחד לא ינסה להיות משה רבנו. זה רק יגרום לאסונות.

אדם נורמלי אינו יכול להיות רק נשמה. משה רבנו, וגם רבי עקיבא, היו יחידי סגולה שאינם מעידים על הכלל. פעם סיפר לי תלמיד שאשתו אינה שמחה שהוא לומד תורה עד מאוחר, היא רוצה שהוא יחזור הביתה מוקדם יותר. אמרתי לו: אתה יודע למה אשתך אינה שמחה? כי אשתך איננה רחל. ומדוע אשתך איננה רחל? כי אתה אינך רבי עקיבא. אם היית רבי עקיבא היית זוכה ברחל והולך ללמוד תורה עשרים וארבע שנים.

תחזור הביתה מוקדם, תִּשְׂמַח את אשתך, תִּשְׂמַח אֶתְּךָ, ותלמד תורה בשעות המתאימות.

סכנה שנייה - חיים בלי קדושה

מהעבר השני, אדם יכול לחיות חיים גופניים בלבד. יש לו אישה ובית, ויש לו עוד כמה נשים על הדרך, ועוד כמה תמונות לשעות הפנאי, וכמה סרטים באינטרנט, ועוד כמה דברים... המין נמצא בראש מעייניו כל הזמן, והוא עסוק בו בכל רגע. אדם שחי כך גרוע מעכבר. אלו חיים כל כך רדודים, חיים שבהם כל מה שיש לאדם הוא הגוף, והגוף בלבד. זה לא אדם! האדם הוא גוף ונשמה, עפר מן האדמה ונשמת חיים. ואם האדם חושב שהוא רק גוף, הוא בהמה. חסר תכלית. שום דבר.

ברכה וקדושה

כפי שראינו, חיי המין הם במהותם מתנה גדולה שהקב"ה נתן לאדם, כאשר הם אינם מצטמצמים לקשר גופני בלבד והאדם משכיל לצקת לתוכם קשר רוחני.

גם יצר האכילה הוא צורך ביולוגי. מה הופך אותו לדבר מקודש? הברכות. לפני שאוכלים - מברכים, אחרי שאוכלים - מברכים, ובתוך הארוחה אומרים דברי תורה. זהו חיבור בין ברכה לקדושה. אם נסתפק באמירת דברי תורה נישאר רעבים. אם נאכל בלי הפסקה נשמין ונהיה כבדים מאוד, ובסוף לא נוכל להסתכל עוד על אוכל. אז מה עושים? גם דברי תורה וגם אוכל. זו אכילה מרוממת. זה שולחן של שבת.

להיות יהודי זה דבר נפלא. כשהייתי בן שלוש עשרה או ארבע עשרה (אינני זוכר בדיוק את הגיל), התחלתי לקרוא את הספר "מסילת ישרים" בתרגום לצרפתית (לא ידעתי עברית באותה תקופה). למיטב זיכרוני אבא החרים לי את הספר. לא הצלחתי להבין את זה. הבנתי שצריך להחרים את סיפורי האהבה הצרפתים, אבל להחרים את מסילת ישרים? ההסבר שקיבלתי מאבא היה שהוא לא רצה שאהפוך לאדם עצוב. כי אם אין לומדים כראוי את "מסילת ישרים" עלולים לקבל רושם שהעולם מאיים מאוד ומלא איסורים, או לחילופין, לנסות ולהתעלות בצורה שאינה מדורגת. וכשמדלגים על שלבים ומתעלים בלי הדרגה - בסוף נופלים. אני חושב שמזה אבא פחד.² גם היום לומדים מסילת ישרים בישיבה, אבל חשוב ללמוד אותו נכון, אחרת קשה להתמודד עם המסרים העולים ממנו. כבני אדם נורמליים חשוב שנדע לחיות על פי התורה. התורה אינה מונעת מאתנו תענוג, אך היא מונעת מאתנו תענוג מוגזם. היא מונעת מאתנו להתנהג כבהמות. התורה מחנכת אותנו לחבר גוף ונשמה.

הדברים באים לידי ביטוי נפלא בפירוש רש"י על הפסוק "וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ" (בראשית ב, ג). רש"י אומר על הפסוק: "מהו 'ויברך' - 'ויקדש'! בירכו במן, שכל ימות השבוע ירד להם עומר לגולגולת ובישי לחרם משנה.

² אבא זיכרונו לברכה אמר לי פעם שהמצאתי את הסיפור ולא יתכן שכך קרה. הוא ידע בעל פה את "מסילת ישרים" כבר בהיותו ילד, וזה היה ספר המוסר בישיבה... אבל כך אני זוכר.

וקידשו במן, שלא ירד להם מן כלל בשבת". מה היה קשה לרש"י? רש"י ראה שהמילים "ויברך" ו"ויקדש" סותרות לכאורה זו את זו.

הלוא מה היא **ברכה**? ברכה היא שפע! אנו מברכים את השנה שתהיה מלאה בגשם, בתבואה, בפרות יפים, בפרנסה טובה. ברכה - משמעותה שפע חומרי.

ומה היא **קדושה**? קדושה היא פרישות, נבדלות, טהרה. אני זוכר שהתארח אצלנו לפני שנים רבות הרב מגרבה, ואשתי הכינה לו מטעמים. היא הכינה מרק, עוף ותוספות מגוונות. היהודי הצדיק הזה אכל כף אחת של מרק. אחר כך עוד כף. ספרתי חמש כפות מרק שהוא אכל, ואז הוא אמר לי: "מספיק. די, לא צריך יותר". אולי הצלחנו לתת לו עוד כוס תה בסוף הארוחה... זה אדם קדוש. לא מעניינות אותו עוגות, לא שוקולד, לא שום דבר. איש קדוש הוא איש פרוש. כשאנחנו אומרים "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות" אנו מבטאים את נשגבותו של הקב"ה בכך שהוא מובדל. אין לו גוף, הוא אינו מוגבל במקום או בזמן, שום מציאות אינה מגבילה אותו.

והנה, הקב"ה **מברך** את השבת **ומקדש** את השבת. איך יכולות קדושה וברכה לחול יחד?

לכאורה, מהי קדושת השבת? איסורים. אסור לנסוע לשום מקום, אסור ללכת לקולנוע (גם ביום חול אסור...), אסור להדליק את האור. אסור, אסור ואסור. ל"ט מלאכות אסורות בשבת. נוסף עליהן יש איסור תחומין ואיסור מוקצה שהוסיפו חכמים. ואם לא די בכך, לכל מלאכה יש גם תולדות. זה יום

קדוש! אם כך, מהי הברכה שהקב"ה מברך את השבת? תחליט, ריבונו של עולם, או שאתה עושה את השבת כמו יום כיפור שזה ממש יום קדוש או שאתה עושה אותה כמו פורים - יום של ברכה ושפע! או ברכה או קדושה.

כיצד מתמודד רש"י עם הסתירה? רש"י שולח אותנו לתיאור ירידת המן במדבר בפרשת בשלח (שמות טז). בפרשת בשלח מסופר שהמן לא ירד בשבת מפאת קדושתה. אם כן, מה אכלו בשבת? ביום שישי ירדה מנה כפולה של מן שהספיקה גם לשבת. רש"י מבהיר שכאן מצוינות הברכה והקדושה. ה' בירך את יום השבת במנה כפולה של מן שירדה ביום שישי, וקידש אותו בכך שבשבת לא ירד מן כלל. ברש"י הזה טמון הסוד של התורה - ברכה וקדושה באות יחד! אם יש קדושה תהיה גם ברכה.

קדושה וברכה בחיי הנישואין

בחיי הנישואין יש זמנים שהבעל והאישה מותרים זה לזה וזמנים שבהם הם אסורים. בזמנים שהאישה אינה מותרת לבעלה יש קדושה, וכשהיא מותרת לו - יש ברכה. אם בני הזוג היו מותרים זה לזה כל הזמן, הקסם היה פג.

יש כאן קדושה וברכה, ואי אפשר לזה בלא זה. כדי שתהיה ברכה צריך שתהיה קדושה, וכדי שתהיה קדושה צריך שתהיה ברכה. זהו המסר הגדול של השבת, שנתברכה ונתקדשה. בשבת אנו מצווים לשבות ממלאכה - זו קדושה, ובשבת אנו מצווים על מצוות עונה - זו ברכה. בשבת יש לאדם זמן להיות עם אשתו

באהבה, בנחת וברוגע, כי הוא נח ואין שום דבר אחר שמטריד אותו. אם כן, הקדושה של שבת מביאה את הברכה.

ברכה בלא קדושה

בעולם המערבי אנשים רבים פועלים בלי גבולות, ונראה שהם חיים באושר ושלא חסר להם דבר. הם מוצלחים, הם עשירים, הברכה מלווה אותם לכל מקום. נסתכל על כוכבי הבידור למיניהם - זמרים גדולים, שחקני קולנוע. הם מרוויחים המון כסף, הקהל אוהב אותם ומריע להם, נשים שוחרות לפתחיהם והכול נראה ורוד ונוצץ. ועם כל זאת, שיעור מקרי הגירושין, הבגידות וההתאבדויות בקרב ה"אנשים הנוצצים" מגיע לממדים מפחידים. קחו לדוגמה את אחד מכוכבי הבידור הגדולים, "מלך הרייטינג", ששם קץ לחייו בראשית שנות האלפיים לאחר קרוב לארבעים שנות זוהר. מה היה חסר לו? הייתה לו ברכה עד בלי די, אבל חסרה לו קדושה. לו הייתה לו קדושה הוא לא היה מגיע לשפל שהביא להתאבדותו.

את התופעה הזו רואים היטב בשוויץ ארץ הולדתי. שוויץ היא ארץ של שפע. האנשים הפשוטים בשוויץ מרוויחים את לחמם בעין יפה, ויש גם הרבה עשירים והרבה מיליונרים - והמון התאבדויות! שוויץ היא המדינה עם אחוזי ההתאבדויות הגבוה ביותר. איך זה ייתכן? ההסבר הוא שאצל חלק מן האנשים יש שפע של ברכה בלי קדושה. ברכה בלי קדושה אינה ברכה אמיתית, היא אינה מחזיקה מעמד לאורך זמן. מי שרוצה לחיות את חייו בברכה, להתפתח ולהתקדם בשמחה, חייב להכניס את הקדושה לחייו.

מיזוג ברכה וקדושה על פי התורה

מיזוג הקדושה והברכה, הקודש והחול, הוא אבן יסוד ביהדות. הנצרות לעומת זאת טוענת שקדושה וברכה אינן יכולות לבוא זו עם זו. בנצרות יש אנשי קודש ואנשי חול. לכומר הקדוש אסור להתחתן. הוא אמור להיות קדוש, אבל הוא לא מסוגל להיות קדוש כי הוא לא משה רבנו, אז מה הוא עושה? הוא עושה שטויות. מספר הכמרים שפגעו מינית בילדים בשנים האחרונות גדול מאוד. ומדוע? כי אי אפשר לקדושה בלי ברכה, אי אפשר להתגדר בחיי קודש בלי לחיות גם את החיים הטבעיים.

עם ישראל נושא את דגל הקדושה והברכה המשולבות זו בזו. ה' יתברך העניק לעם ישראל את התורה, ובה הנחיות איך ליהנות מהעולם שברא.

הברכה שאבא אהב יותר מכול הייתה ברכת האילנות. בכל שנה כשהגיע האביב היינו יוצאים עם אבא לראות עצי פרי בפריחתם ולברך "ברוך אתה יי א-להינו מלך העולם שלא חסר בעולמו כלום וברך בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בקהם בני אדם". בברכה הזו יש קדושה: "ברוך אתה ה' א-להינו מלך העולם" - אנחנו מכירים במלכותו של ה' יתברך ומקבלים אותה באהבה, ויש בה ברכה: "שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם". מתי ההנאה הזו מותרת? כשאני יודע שהיא באה מאת ה' יתברך. התורה מלמדת אותנו איך להפוך הנאה לאושר.

כל אדם יכול ליהנות. אדם שאוכל אוכל טעים נהנה באכילה, ואדם שמבלה עם אישה, גם אם אינה מותרת לו, נהנה באותו הזמן הנאה רגעית. אדם ששותה אלכוהול ומשתכר נהנה גם הוא, וכך גם אדם שלוקח סם. לכל אלו יש הנאה, אבל אין להם אושר. יש הבדל גדול בין חיים מאושרים לחיים נהנתניים. כדי שהנאה תהפוך לאושר, לשלמות, צריך ללוות אותה בקדושה, בהכרה בה' יתברך ובקבלת ההלכות שבהן מצוי המינון הנכון לכל דבר. אפשר לדמות את מצוות ה' למרשם לתרופות שכותב רופא בשר ודם לחולה - גלולה אחת בבוקר ואחת בערב. אם ייטול החולה כמות מועטה יותר, הוא ימשיך להיות חולה. אם ייקח יותר מדי הוא יהיה עוד יותר חולה. רק המינון הנכון יביא לרפואתו. התורה היא סם החיים שלנו, והיא מעניקה לנו את התרכובת הנכונה של קדושה וברכה, המינון המדויק לחיים מאושרים.³

לסיכום, יש להשתדל לדבוק תמיד במידה הנכונה. עודף קדושה שמצמצם את חדוות החיים בביטויה המלא או עודף מתירנות שאינו מותיר מרחב לקדושה, אינם מאפשרים לממש את המתנות הנפלאות שנתן לנו ה' יתברך. רק המיזוג הנכון בין הקדושה לברכה מאפשר בניית קומת חיים אמתית ונכונה.

³ כאן נעיר שלא כל מי שאינו דתי חי בהכרח בלי גבולות. ישנם אנשים שאינם דתיים ויש להם קדושה בנפש אף שאינם יודעים תורה.

פרק שני "בכל לבבך"

בפרק הראשון עסקנו בחיבור בין קדושה לברכה. ראינו שהקב"ה נתן לנו עולם נפלא, מלא בהנאות ובשפע המיועדים להנאת בני האדם, אך כדי ליהנות מהשפע עלינו לכבד את ההלכות ואת ההנחיות שקבעה התורה. ההליכה בדרך שסללה לנו התורה מאפשרת לחיות חיים שלמים ומאושרים וליהנות מהקדושה ומהברכה. בפרק זה אני רוצה להתקדם צעד נוסף.

התיאוריה הפסיכואנליטית - זיגמונד פרויד

וודאי שמעתם על זיגמונד פרויד. פרויד היה פסיכיאטר גדול וחשוב שחי ופעל בתחילת המאה העשרים (1856-1939) באוסטריה, והייתה לו השפעה מרחיקת לכת על החיים בעולם המערבי. עד היום עולם הפסיכולוגיה מושפע מאוד מתורתו.

פרויד הביא לעולם את העיסוק בתת ההכרה ובמיניות, והעלה לתודעה הציבורית מושגים שהיו עד אז בחזקת "טאבו". הטענה המרכזית של פרויד הייתה שהכוחות העיקריים המניעים את האדם בחייו הם כוחות בלתי מודעים - דחפים מיניים ויצר תוקפנות, לצד חוויות טראומטיות שהוא חווה בעברו. פרויד הסביר שניטשת מלחמה מתמדת בין הכוחות הבלתי מודעים שדוחפים את האדם להנאה מינית ובין החינוך שהאדם מקבל בבית, בכנסייה או בישיבה, חינוך שמביא להדחקת הכוחות הללו.

לדברי פרויד, לכל אדם יש דחפים מיניים ורצונות אפלים שהוא אינו מסוגל להודות בהם עקב החינוך שקיבל, והוא משקיע אנרגיות בלתי מודעות בהדחקת כוחות החיים הללו. מחלות נפש מתפרצות כאשר עולה קושי בהדחקה. הטיפול של פרויד התמקד בעידון הדחפים הכמוסים על ידי העלאתם למודע. מתוך הכרה בדחפים הפנימיים יוכל האדם להבין מה מניע את התנהגותו, וההבנה תסייע לו להתמודד עם הקשיים ולהגיע לאיזון נפשי. הבאת הדברים למודע נעשתה באמצעות חלומותיו של המטופל - "דרך המלך אל הלא-מודע".

יש גרעין של אמת בהבנה זו. ישנם אנשים שלא-עלינו נתקפו מינית כשהיו ילדים קטנים. עם השנים הודחקה הטראומה למקום עמוק ונסתר בנפש, וכשהם גדלו הם כבר לא היו מודעים כלל למה שעבר עליהם. לפעמים אנשים כאלו מגיעים בבגרותם למעשים קשים ולהתנהגויות מעוותות, וכשנוברים בעברם מגלים את הטראומות שהודחקו פנימה ופרצו החוצה בדרך עקיפה. הדברים החבויים עמוק באדם עלולים להיות מסוכנים מאוד.

גם העלאת הטראומות למודע טומנת בחובה סכנה שמא האדם לא יצליח להתמודד עם הסודות שנגלו לו, אך בטיפול נכון היא עשויה לסייע לאדם להכיר מחדש את עצמו ואת נבכי נפשו, ולנתב את הגילוי לתובנות שיאפשרו לו לחיות מחדש את חייו בצורה מאוזנת.

הגישה ההומניסטית - קארל רוג'רס

בניגוד לתפיסתו של פרויד הלכה והתפתחה הגישה ההומניסטית. אבי הגישה היה הפסיכולוג האמריקאי קארל רוג'רס (1902-1987). רוג'רס התנגד להנחותיו של פרויד, שלפיהן האדם נשלט על ידי דחפים לא מודעים ועל ידי אירועי העבר, שכן מהנחות אלה משתמע שהאדם רע מטבעו.

רוג'רס האמין שהאדם טוב מטבעו, וניחן בכוחות בריאים ובנטייה טבעית לבחור בטוב, ביפה ובטהור. זהו כוח פנימי עמוק מאוד אצל האדם. שאיפתו של האדם היא להגשים את עצמו ולממש את כוחותיו הטובים.

שלא כפרויד, רוג'רס טען כי האדם אינו פסיבי אלא בעל יכולת לבחירה חופשית. הוא שולט בגורלו ושואף לממש את עצמו ולכוון את חייו לקראת הגשמה עצמית, יצירה ובנייה. הגשמה עצמית פירושה להיות האדם הטוב ביותר, כל אחד על פי נתוניו האישיים.

ומה קורה אם האדם אינו מצליח לממש את עצמו?

על פי רוג'רס אנשים חולים כאשר הם אינם חיים על פי הכוח הטבעי הזה. ברצון הפנימי שלהם הם רוצים לעשות הכול יפה, טהור וקדוש, אבל במציאות הם נוהגים לפעמים ההיפך. הם חיים במלחמה פנימית בין הרצוי למצוי, בין "האני האידיאלי" ל"אני הריאלי", וכשהם מובסים הם בזים לעצמם. הפער בין מה שהאדם רוצה להיות לבין מה שהוא מצליח ליישם בפועל גורם לקושי נפשי.

נשמע הגיוני, לא? אנחנו הרי מכירים את הבעיה מקרוב. אנחנו רוצים ושואפים לעשות טוב תמיד, לחיות על פי אמות מידה טובות וטהורות, ואם אנו מועדים ועוברים עברה אנו מרגישים נורא. אנחנו נעשים מצוברחים ולא תמיד זוכרים למה, וכשמצב הרוח ירוד כל הסביבה מושפעת מכך.

אדם שאינו מרוצה מעצמו אינו מרוצה מכלום. הוא מגיב לסביבה בקוצר רוח, הוא חוזר הביתה וצועק על אשתו ומתעצבן על הילדים. ומה באמת הסיבה לכל זאת? לא האישה, לא הילדים וגם לא הבלגן בסלון. הוא פשוט מאוכזב מעצמו, וזה הופך אותו למצוברח וחסר שמחה וצובע את כל המציאות בשחור.

פרויד ורוג'רס - היצר הטוב והיצר הרע

איך קוראים למה שתיאר פרויד בצורה מדויקת כל כך? היצר הרע. ואיך נקרא מה שתיאר רוג'רס? היצר הטוב. שני היצרים הללו נמצאים באדם. על הפסוק "וְאֶהְבֶּתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ" (דברים ו, ה) אומר רש"י: "בכל לבבך - בשני יצריך". רש"י מסתמך על דברי המשנה: "בכל לבבך - בשני יצריך, ביצר טוב וביצר רע" (ברכות ט, ה).

על פי התורה האדם עובד את ה' גם ביצר הטוב וגם ביצר הרע. בשביל להתעלות ולהתקרב אל ה' יתברך יש לשלב את כל הכוחות המצויים באדם, את הכוחות הכבדים והאפלים ואת הכוחות היפים והטהורים. רק החיבור בין הכוחות מביא את האדם לשלמות. לאמת הזו אסור להתכחש.

עבודת ה' בכל כוחות החיים

לאחרונה פנו אלתי תלמידים צדיקים משיעור ה, וביקשו להמשיך ללמוד בישיבה עוד שנה, שנתיים או שלוש שנים - לא ב"תכנית כולל", לא בתכנית הוראה ולא בכל תכנית אחרת, אלא לימוד שכל-כולו "לשמה". הם ביקשו שאדאג להם לרב שילווה אותם בלימוד גמרא בעיון.

התרגשתי מרצונם להישאר באוהלה של תורה. השאיפה להידבק בתורה היא שאיפה נשגבה, וישנם כמה יחידי סגולה שנועדו ללמוד יומם וליל ולהשקיע את כל חייהם בתורה, אך יש לבחון היטב למי זה מתאים.

יש לזכור שהתורה היא תורת חיים. הראיתי לתלמידים היקרים את המשנה בפרקי אבות: "יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, שיגיעת שניהם משכחת עוון" (אבות ב, ב). הייתם בישיבה כמה שנים, אמרתי להם, וזה נפלא, זהו הבסיס, אבל יש שלב שבו צריך לצאת אל החיים. אדם אינו רשאי להקדיש את חייו רק ללימוד. הוא חייב להתחתן, לעבוד, לפרנס את משפחתו ולחיות חיים מאוזנים.

אין זה פשוט ללמוד תורה כל היום. אני חושב שקשה יותר ללמוד בישיבה מלהיות חייל בצבא. אנו לומדים כי אנו רואים בכך אידיאל ושליחות ומבינים את החשיבות ואת הכוח של חי תורה. אנחנו גם יודעים שבזכות לימוד התורה אנחנו מתפתחים ומתגדלים ונעשים אנשים אחרים. אבל גם את הלימודים בישיבה אנו משלבים בפעילויות שעונות על צרכים נוספים של הגוף ושל הנשמה. הישיבה מכוונת לעבודת ה' בכל כוחות

החיים, ולכן לצד הלימוד אנו יוצאים לפעמים לטיולים בארץ ישראל, מארגנים פעילויות ספורט, ובחור שיוצא בזמנו הפנוי לשחק במגרש יודע שהוא לא ייקרא לשיחת בירור...

יש זמנים שבהם צריך להיות בבית המדרש במאה אחוז - בלי פלאפון ובלי פסיכומטרי. לימוד תורה נטו. ויש זמן לדברים אחרים לפי הצרכים שלנו. כך האדם מרגיש שלם ומאושר. האושר הוא תוצאה של מענה לצרכים השונים של האדם, בגוף ובנשמה - עבודת ה' ביצר הטוב וביצר הרע.

וכפי שראינו בפרק הקודם, אחת הסבות לכך ש"כל אדם שאין לו אישה שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה" (במות סב, ב), היא שהאדם אינו שלם כל עוד הוא אינו יכול לממש את כל כוחות החיים. כשחיים על פי ההלכה ועובדים את ה' בשלמות, ברוב ובכל הכוחות הנפלאים שנטע בנו הקב"ה, גם התורה שאנו לומדים מתברכת ומתגדלת.

פרק שלישי

הונאת דברים

בפרק זה אני מבקש לעסוק ביסוד חשוב מאוד בתורתנו הקדושה. על יסוד זה צריך להקפיד בכל שגרת החיים, והוא מקבל משנה תוקף בקשר בין בנים לבנות ובין איש לאשתו.

הצניעות - תמצית היהדות!?

בכל תחילת שנה אנחנו מקבלים מבתי הספר של הילדים דף המפרט את כללי ההתנהגות הנדרשים בבית הספר. במה מתבטאים הכללים? כמובן, בלבוש, בפרט כשמדובר בבנות. עמוד שלם מוקדש לפרטי הלבוש: איזו חולצה מותר ללבוש ואיזו חצאית, עד היכן בדיוק יגיע השרוול ומהו אורך החצאית המותר, שהחולצה לא תהיה פתוחה מדי וגם לא צמודה מדי, ושיהיה ברור שהחצאית היא חצאית בלבד ולא מכנסי חצאית...

כשאני רואה את זה לבי נחמץ בקרבי, וכשהבנות רואות את זה הן מתעצבנות. כאילו בכך מתמצה היהדות. לפי הדגש שמושם בתלבושת נראה שתמצית היהדות היא הצניעות. נכון, ודאי שצריך להיות צנועים, ואיני אומר חלילה שזה לא חשוב (שלא יגידו שהרב בוצ'קו אמר שהצניעות אינה חשובה...). אינני אפיקורוס, והצניעות ודאי משמעותית מאוד! אבל יש עוד הרבה דברים מרכזיים ביהדות אפילו יותר מהצניעות! טוב יעשו בתי הספר אם בקביעת הכללים ידגישו את חשיבות היושר

וההגינות, ויתמקדו למשל בתקנות הנוגעות להתנהגות כלפי העובדים השונים או לדרך ארץ בהמתנה לתור בחדר האוכל... הדגש הזה מהותי מאוד גם בקשר בין בניס לבנות. הקשר בין בן לבת אינו מתמצה רק בצניעות, ביצרים, בהרהורים ובכל הדברים ה"רעים" שיש בתוכנו (ונוזכיר שבסך הכול הם לא כל כך רעים ברוך ה', כי בלי הכוחות האלה לא היו הורינו חיים יחד, לא היו אוהבים, ולא היו מביאים אותנו לעולם). מעבר לדיון בדברים הללו יש להתייחס לסוגיה חשובה, גדולה ומשמעותית ביותר.

"ולא תונו איש את עמיתו"

בפרשת בהר כתוב "ולא תונו איש את עמיתו ויראת מא-להיך כי אני ה' א-להיכם" (ויקרא כה, ז). כמה פסוקים אחר כך מופיע הכתוב "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך, אל תונו איש את אחיו" (ויקרא כה, יד). מדוע התורה טורחת להביא שני פסוקים שמביעים לכאורה דין שווה?

התורה מזהירה אותנו שיש שני סוגים של הונאה: הונאת ממון והונאת דברים. וכך מלמדים אותנו חז"ל: "כשהוא אומר 'וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך', הרי אונאת ממון אמור; הא מה אני מקיים 'לא תונו איש את עמיתו': באונאת דברים" (בבא מציעא נח, ב).

הונאת ממון

הונאת ממון היא האיסור לרמות במשא ובמתן. נניח שאני קונה ספר בעשרים שקלים וחברי מעוניין לקנות אותו ממני. אני אומר לו ששילמתי חמישים שקלים בעבור הספר, אבל לחבר טוב כל כך אני מוכן למכור אותו בארבעים שקלים! זהו איסור תורה של הונאת ממון. מצווה זו חשובה מאוד, וסביר להניח שרוב האנשים הישרים משתדלים להקפיד עליה.

הונאת דברים

אך יש סוג נוסף של הונאה, אולי אף קשה מהונאת ממון, וזוהי הונאת דברים.

וכך מבוארת מצווה זו בספר החינוך :

מדיני המצווה, כמה אזהרות וכמה זירוזין שהזהירונו זיכרונם לברכה בעניין זה שלא להכאיב הבריות בשום דבר ולא לביישם... וראוי להיזהר שאפילו ברמז דבריו לא יהי נשמע חירוף לבני אדם, כי התורה הקפידה הרבה באונאת הדברים, לפי שהוא דבר קשה מאוד ללב הבריות, והרבה מבני אדם יקפידו עליהן יותר מן הממון, וכמו שאמרו זיכרונם לברכה 'גדולה אונאת דברים מאונאת ממון, שבאונאת דברים הוא אומר ויראת מא-להיך'. ולא יהיה באפשר לכתוב פרט כל הדברים שיש בהן צער לבריות, אבל כל אחד צריך להיזהר כפי מה שיראה, כי השם ברוך הוא הוא יודע כל פסיעותיו וכל רמיזותיו, כי האדם יראה לעיניים והוא יראה ללבב. וכמה מעשים כתבו לנו זיכרונם לברכה במדרשים ללמד על זה מוסר (ספר החינוך, מצווה שלח).

הונאת דברים היא שם כולל לדרכים רבות שמובילות לפגיעה
בבן אדם אחר. לדוגמה, להזכיר לבעל תשובה את העברות
שעשה בעבר, להשלות מישהו ולטעת בו תקוות שווא, להיכנס
לחנות ולהתעניין במחירים כאשר אין שום עניין לקנות באמת
ועוד דרכים מדרכים שונות לגרימת צער ועגמת נפש לזולת.

רבנים רבים, ובהם אני, נופלים לא מעט בעברה זו. כשאני,
ראש ישיבה, מוכיח תלמיד בצורה שקטה מאוד אבל שותל
בדבריי עקיצה, יש בזה הונאת דברים. כשמורה אומר לתלמיד
שלו "אם תצליח להיות מנקה רחובות כשתהיה גדול, זה יהיה
יפה", זו הונאת דברים. בארץ בטח אין מורים כאלה, זה לא
קיים. בארץ כולם יודעים שכתוב בתורה "לא תונו איש את
עמיתו", ושצריך להקפיד על כך מאוד...

הונאת דברים היא פגיעה ברגשות. אני מתפלל כל יום לקב"ה
שיציל אותי מהעברה הזאת. אני עובר עליה לפעמים כי זה קשה
מאוד. מדוע זה קשה במיוחד למורה? כי מורה צריך לחנך,
ולהגיב למצבים שונים בדרכים שונות.

המחנך צריך ללמוד איך להגיב. כתוב בתורה: "הֹכֵחַ תִּוְכָח
אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עֵלָיו חֶטְא" (ויקרא יט, יז). גם להוכיח וגם
לא לשנוא זו משימה מורכבת. יש לזכור היטב כי הונאת דברים
היא איסור דאורייתא, ובגמרא מפורש שהיא חמורה יותר
מהונאת ממון!

הונאת דברים בקשר בין בן לבת

בקשר בין בנים לבנות צריך להיזהר פי כמה וכמה. הגמרא אומרת שאדם צריך להיזהר שלא לצער את אשתו, "שמתוך שדמעתה מצויה, אונאתה קרובה" (בבא מציעא נט, א). גם הבנים רגישים ועלולים להיפגע, אבל הבת נפגעת עוד יותר בקלות. לפעמים בחור יוצא עם בחורה ונחמד להם יחד. היא כבר נוטעת תקוות בלבה שהוא אוהב אותה, בינה לבין עצמה היא אפילו מעזה לחלום על עתיד משותף, ופתאום הוא מפסיק להתקשר. אולי הוא מצא מישהי אחרת נאה ממנה, אולי הוא התחזק בלימוד והקשר נראה לו פתאום ביטול תורה, או אולי היו לו סבות אחרות. מה קורה לבחורה? יש לה עגמת נפש גדולה, היא נפגעת.

יתכן שגם אתם, הבנים, מכירים את ההרגשה מהצד שלכם - יצאתם עם בחורה והיא פתאום לא עונה לטלפונים. אז אתם מתקשרים ממספר חסוי, שהיא לא תזהה את המספר שלכם... אתם ודאי מכירים את כל השיטות הללו. גם אם לעתים קשה להודות בכך, זו הרגשה איומה!

עלינו להזכיר לעצמנו חזור והזכר שזו אחת העבודות החשובות ביותר בנפש! שהפגיעה ברגשות של אדם אחר היא עוון חמור! אין אנו יודעים עד היכן מגיעה עצמת הפגיעה, וישנם לא מעט בנים ובנות שנדרשו להם כמה שנים כדי להירפא מפגיעה של אהבה שנכזבה.

סוף מעשה במחשבה תחילה

ודאי שאין להמשיך קשר שאינו מתפתח רק כדי לא לפגוע, וברור שאסור להתחתן עם מישהי שאיננו מעוניינים להתחתן אתה. אבל יש משמעות עמוקה לתכנון. סוף מעשה במחשבה תחילה! צריך להימנע מראש, ולא להיכנס לקשר שיביא לאשליות ולפער בין הצדדים. אף אחד אינו יכול לדעת באמת מה קורה בלב של חברו או של חברתו, ומי שעוד לא בשל להתחתן ואינו מעוניין עדיין בקשר אמתי, שלא יתחיל בקשר.

אינני אומר שאסור להיפגש עם אישה או לדבר עם בחורה. אני מדבר על קשר עמוק שבו יש פוטנציאל שהלבבות ייקשרו. כשמלמדים על בנים ובנות מתייחסים לעתים לבת כאילו היא- היא יצר הרע. חס ושלום! בת היא אדם! מותר לדבר אתה, מותר לומר לה שלום, ואפשר אפילו להכין יחד פעולה... יש שמעדיפים להימנע מכך מכול וכול, ויש ציבורים ליברליים יותר שבהם יש לזה מקום. בכל מקרה חשוב לדעת לשמור את המרחק הנדרש! אם לומדים במסגרת מעורבת של בנים ובנות או פועלים בבני עקיבא יש להחליט על סייגים מתאימים, כל אחד לפי היכרותו את עצמו ואת סביבתו. למשל, אין זה מומלץ לקבוע עם בחורה ללמוד יחד למבחן, או להכין יחד שיעורי בית ועבודות, ואם מכינים יחד פעולה חייבים להיפגש במקום שיש בו עוד אנשים.

אני לא גדלתי בעולם של הפרדה בין המינים. המחנות שהשתתפתי בהם בתנועות נוער יהודיות היו מעורבים, אך מעורבים בצורה כשרה. פעילות מעורבת יכולה להיות כשרה

אם יודעים מה מותר ומה אסור, ואם הזהירות נמצאת במודעות כל הזמן.

אין זה נכון ליצור קשר אישי עם בת כשלא מתלוות לכך מחשבות רציניות. כשמדובר בפגישות למטרת חתונה זה ודאי וודאי מבורך, אבל בגיל צעיר, כשעוד לא מתכוונים להתחתן, צריך להיזהר ולהישמר שלא להיקלע למצבים שאחר כך יהיה קשה לצאת מהם.

עם הפנים קדימה

לא כל ניסיון שידוך יתברר כמוצלח, ולא כל קשר שמתהווה יוביל בהכרח לחתונה. יש לדעת מתי לסיים קשר, ולא למשוך סתם קשר שנראה שלא יוביל לשום מקום. חשוב כמובן לעשות זאת באופן העדין ביותר, שיגרום לפגיעה המעטה ביותר.

אם על אף הרצון הטוב נפגעה הבחורה בסיום הקשר אין הרבה מה לעשות. אם נתקשר אליה ונבקש סליחה עלולים להתעורר בה רגשות ישנים, ויש סיכוי שהיא תחשוב שאנו מעוניינים לחדש את הקשר.

כולנו חיים ב"סרט" הזה, ועלינו להשתדל כמיטב יכולתנו. אבל אם למרות השתדלותנו הסתיים הקשר בעגמת נפש אנו חייבים להתקדם ולהמשיך הלאה. המודעות לנושא תעזור לצמצם מצבים כאלו ככל האפשר.

קשר לקראת חתונה

קורה שבחור ובחורה בני שבע עשרה-שמונה עשרה מכירים ומתאהבים. ישנם זוגות שהכירו כבר בתיכון, או אפילו בגן הילדים... יש בזה משהו יפה וטהור. אולי הם עוד צעירים מדי להתחתן והם יתחתנו רק כמה שנים אחר כך. זה בסדר, ובלבד שזה יהיה אמתי. במצב כזה כדאי לשמר את הקשר "על אש נמוכה" עד שיגיע הזמן לממשו.

כי הרי להתחתן זו מצווה גדולה, וכדי להתחתן צריך להכיר. אי אפשר להתחתן בלי להכיר. אפשר לעשות זאת דרך שידוך, דרך תנועת נוער או דרך התנדבות במד"א... ישנן אלף דרכים שבהן בחור יכול לפגוש בחורה, והקב"ה מזמן לכל אחד את דרך ההיכרות המתאימה לו. אם עדיין אינכם רוצים להתחתן אל תתחילו בפגישות, ואם אתם כבר מעוניינים להתחתן יש ברוך ה' הזדמנויות בלי סוף. אם מתפתח קשר רציני - תתקרבו. אבל אם אתם מרגישים שזה לא רציני - תתרחקו.

חשוב להקפיד שלא לשחק ברגשות של בני אדם. הדגשים הללו הם תורה, ולא זו בלבד אלא שהם עיקרי התורה!

פרק רביעי

שמירת נגיעה

בפרק זה נעסוק בשאלה שמטרידה כל בחור ובחורה בגיל הנעורים - מהם גדרי איסור הנגיעה. כולנו יודעים שלבן ולבת אסור לגעת זה בזה כל עוד הם אינם נשואים. ננסה להגדיר את האיסור ולהתייחס לשלושה נושאים עיקריים: נגיעה של חיבה, נגיעה שאין בה חיבה וחשיבות ההקפדה גם בין בני זוג שעומדים להתחתן.

נגיעה של חיבה

איסור נגיעה נלמד מהפסוק "וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדְתָּ טְמֵאָתָה לֹא תִקְרַב לְגִלּוֹת עֲרֻוֹתָהּ" (ויקרא יח, יט). מכך שהפסוק נוקט בלשון "לא תקרב לגלות ערוותה", ולא בלשון "לא תגלה ערוותה", לומד הרמב"ם שעצם הקרבה, דהיינו חיבוק ונישוק ומגע של חיבה המביא לאינטימיות עם אישה אסורה, הרי הוא איסור תורה!

איסור קרבה לנידה, בין אם מדובר בפנויה ובין אם מדובר באשת איש, כולל כל נגיעה המביאה לקרבה. למעשה, בימינו נכללות כל הבחורות הפנויות בגדר נידה, משום שהן אינן טובלות במקווה עד שהן נישאות.

אין כל היתר הלכתי לבחור שאיננו נשוי לגעת בבנות. זהו איסור פשוט וברור. הכי קל לכבד את האיסור בשלמותו ולא לנגוע כלל. אם איננו מכבדים את איסור הנגיעה, ואנו

מאפשרים לעצמנו "נגיעות קלות" פה ושם, הקושי לעצור בהמשך נעשה גדול בהרבה.

חכמינו זיכרונם לברכה היו חכמים מאוד מאוד. הם ידעו שלא כולם הם יוסף הצדיק, ולא כולם מסוגלים כמוהו לעצור את עצמם ברגע האחרון. קשה מאוד ללכת כמעט עד הסוף ורק ברגע האחרון ללחוץ על הבלם. אז איך מתמודדים? פשוט מאוד - לא מתחילים!

המדרון החלקלק

איסור הנגיעה הוא מחסום שעוצר אותנו מהידרדרות במדרון חלקלק מאוד. לכולנו יש יצר, וכולנו למדנו להכיר אותו היטב. אינני מדבר על אנשים שבאו ממאדים או על ילדים בני שמונה. אני מדבר על אנשים בני שמונה עשרה, תשע עשרה, וגם על אנשים כמוני בני חמישים ויותר. אנו יודעים מהו היצר ומכירים את תחבולותיו, ולכן אנחנו מבינים שאם נתחיל יש סיכון מסוים שלא נצליח לעצור. זו סכנה אמיתית!

לפני שנים רבות, כשעוד הייתי רווק, העברתי שיעורים במחנה חורף של בני עקיבא בצרפת, וביליתי עם החניכים בפעילויות השונות במחנה. אחד הבילויים המהנים ביותר היה גלישה בשלג. שני אנשים יושבים במזחלת זה לצד זה וגולשים בשלג במורד ההר. כיף!

אני הייתי שם "הרב הרע", וקבעתי שאסור שבן ובת ישבו ויגלשו יחד באותה מזחלת. בערב פנה אליי אחד החניכים בטרוניה - למה אסור לשבת יחד? זו בסך הכול גלישה, זה לא עושה שום דבר! אמרתי לו: "אתה צודק. לך זה לא עושה כלום.

אבל מה לעשות שבעולם קיימים עוד אנשים, ובהם אני, שאול דוד. וכששאל דוד גולש במזחלת עם בת זה כן עושה לו משהו. מה לעשות, הוא חלש. יש לו יצר הרע גדול. אז מה צריכה להיות ההלכה? שלך מותר ולי אסור? אם נפסוק כך יתחילו כולם לחשוב עליי מחשבות לא יפות ולדבר עליי לשון הרע... לא יפה! אז עדיף שנאסור זאת לכולם בגללי. הרי אי אפשר לקבוע הלכה שונה לכל אחד ואחד..."

אפשר לראות בקלות את ההבדל בין נוער שמחובר לתורה לנוער שמנותק ממנה. כשאדם אינו חי בעולם של תורה ומצוות שמנתבות אותו - אין קו עצירה. אינני יודע מהם הנתונים המדויקים בארץ, אבל בצרפת לפחות תשעים אחוז מבני הנוער שאינו דתי מקיימים יחסי מין לפני הנישואים. ברגע שנוגעים המחסומים נפרצים. זו המציאות.

מי שרוצה לחיות חיים של קדושה צריך להתאמץ ולכבד את ערכי התורה. זה קשה, אך ההנאה מחיי קדושה אמתיים שווה כל מאמץ.

לחיצת יד לאישה

כפי שהדגשנו הכלל הבסיסי הוא שאסור לנגוע! כל נגיעה, לא רק חיבוק ונישוק, אסורה לפחות מדרבנן. את הכלל הזה צריך לזכור בכל עת. אחרי שכלל זה מופנם, אפשר לדון בסוגים שונים של נגיעה.

מהו הדין לגבי לחיצת יד מטעמי נימוס? האם מותר ללחוץ יד לאישה המושיטה לנו את ידה לברכת שלום?

הנגיעה האסורה היא נגיעה של חיבה, נגיעה שמבטאת קרבה. לפעמים גם בנגיעות שלכאורה אין בהן שום דבר מסתתרת חיבה, ולכן רוב הרבנים פוסקים שאסור בכל מקרה להושיט יד לאישה.

המתירים אומרים שלחיצת יד אינה נחשבת "נגיעה" משום שאין בה כל חיבה, וכשאישה זרה מושיטה יד לשלום מותר ללחוץ את ידה מפאת כבודה. בלחיצת יד כזו אין שום חיבה.

כשאישה מושיטה לי יד אני לוחץ את ידה. זה עניין של כבוד, של אמירת שלום. אבל עם חברה זה שונה לגמרי. כשמדובר בחברה או בבחורה שאנו מכירים, גם הושטת יד אסורה בהחלט. ומדוע? כי הושטת היד הזו אינה סתם אמירת שלום. בלחיצת יד כזו יש חיבה. אפשר לחוש זאת באופן שבו מחזיקים את היד. יש אנשים שכל כך אוהבים אותי, שאחרי שהם אומרים לי שלום אני צריך להירגע מהכאב... יש דרכים רבות להביע חיבה בלחיצת יד, ואופנים שונים להניח יד אחת על רעותה. באמירת שלום פשוטה הלחיצה מהירה ועניינית, אבל בלחיצת יד לבחורה בת גילנו או לאישה שאנו עובדים אתה או נמצאים אתה בקשר מתמיד יש בוודאי העברת מסרים, ואין שום ספק שזה אסור.

את האיסור הזה לא כל כך קשה לכבד, כל עוד נמנעים באופן מוחלט. אם אדם מתחיל לנגוע קצת בבחורה זה נעשה מסובך יותר - מסובך לו ומסובך לה. הדמיונות מתחילים לפרוח, הרגשות מתעצמים, וכל מה שלמדנו בפרק על הונאת דברים הופך מוחשי ביותר.

לסיכום, איסור נגיעה הוא איסור ברור ומוחלט. אפשר להקל בלחיצת יד לנשים שלא מכירים, כמחווה של דרך ארץ. אבל לחיצת יד לבחורה שמכירים בוודאי אסורה, ואין לה שום היתר.

נשיקה לדודה

האם מותר לתת נשיקה לדודה הזקנה?

מבחינה הלכתית טהורה אין לגעת בבנות בכל גיל, גם בנשים מבוגרות. אך ההתמודדות העיקרית היא עם החברות בנות גילנו. אם הדודה או הסבתא או האחות של הסבתא נותנות לנו נשיקה, זה לא כל כך נורא, לא קרה כלום. לא הייתה כאן שום הנאה, ואין עוון בדבר. זה לא מה שמעורר את התאוה.

אי אפשר ללחום כנגד המציאות. יש להתייחס לתרבויות השונות. בתרבות שלי, אשכנזי קר, אין כל כך הרבה נשיקות. בעדות אחרות הנשיקות הן חלק בלתי נפרד מהתרבות. כל אחד צריך להפעיל שיקול דעת ולעשות כמיטב יכולתו ולפי הבנתו. אם אתם יכולים להסביר למשפחה, מה טוב. אם לא, לא קרה כלום. זו אינה הבעיה. הבעיה המרכזית היא כאמור עם בנות גילכם, ובהן ברור שאסור לגעת, בלי שום התחכמויות.

זוג לקראת חתונה

גם אם כבר מצאנו את אהבת חיינו וברור לנו שאנו הולכים להתחתן, אין כל היתר להקל בנגיעה עד בואנו בברית הנישואין.

אל נקל ראש וניתן לעצמנו להתבלבל ולטעון שנגיעה בשלב הזה פחות חמורה. האתגר גדול ונדרשת זהירות מוגברת.

האתגר מתעצם אם כבר מצאנו את בת זוגנו אך איננו יכולים להתחתן עדיין. אנחנו רק בשנה ב בשיבה, עוד לא שירתנו בצבא ואין לנו פרוטה בכיס...

במצב כזה צריך להמתין עד שיהיה אפשר להתחתן, והמתנה איננה קלה. האהבה בין בני הזוג גדולה אך היא אינה ניתנת למימוש עדיין. איך מתמודדים? אם אנו מרגישים שזה הזיווג שלנו נכון לשמור על קשר, אבל על "אש נמוכה".

אין מתכון מדויק איך לנהוג. בני האדם שונים אלו מאלו, ודרכי ההתמודדות שונות גם הן. יש ספרים עם הוראות ברורות מאוד מה לעשות ואיך לנהוג. אם אתם חושבים שתעשו כל מה שכתוב אתם מוזמנים לקרוא את הספרים. להערכתי, הסיכויים שתנהגו בדיוק לפי הספר קלושים. ההדרכה שלי היא שכל אחד יעשה את החשבון האמתי שלו. כל אחד יחשוב בכנות אמתית איך לשמר את הקשר בלי לאתגר את היצר יותר מדי, לשמור על הקשר ולשמור על טהרה מלאה עד החתונה. אפשר להשתדל לצמצם את המפגשים הפיזיים ולהישאר בקשר טלפוני. אפשר להחליט שנפגשים רק פעם בשבוע-שבועיים או פעם בחודש. על הדרך ועל המינונים תחליטו ביניכם. אתם אנשים בוגרים. אינני יכול לתת מתכון לכל אחד ואחד, אך יש כללים ברורים שעליהם צריך להקפיד. הכלל הבסיסי הוא לא להגזים ברמת הקשר כל עוד הוא אינו ניתן למימוש. כאשר

הקשר קרוב ותכוף קשה לעמוד במרחק הפיזי, ועלולים להגיע לדברים אסורים.

אדם עיניו בראשו. אני סבור שרב אינו אדון שצריך להכתיב איך להתנהג בדיוק. יש דברים אסורים, ויש דברים שניתנים לשיקול הדעת שלכם. חשוב להבין ולהפנים את העקרונות - העיקרון של איסור נגיעה והעיקרון שאסור לפגוע באף אדם ושחייבים להיות זהירים. מתוך הפנמת עקרונות אלו אפשר להצליח לשמור על קשר שאינו קשר גופני אלא קשר רוחני.

בדרך זו יש אמנם סכנה שהקשר "יתקרר". אם הקשר יתקרר כנראה שהוא לא היה הדבר הנכון, ואם כך טוב שהוא התקרר לפני החתונה ולא חלילה אחריה. אם הקשר נחלש כשכבר נשואים זה כבר הרבה יותר מסובך, במיוחד אם יש כבר ילדים והמשפחה נקרעת. כולנו מודעים למספר הגירוסים הגבוה שקיים לצערנו היום.

כשאנו יודעים שבע"ה עוד שנה-שנתיים נתחתן ומצליחים להמתין בסבלנות, בקדושה ובטהרה, יש בזה יופי גדול. ברור שזהו אתגר לא פשוט, ורבנים רבים ינחו אתכם להתחתן מיד בלי לחכות. במקרים מסוימים זוהי העצה הנכונה והמציאותית, אבל לדעתי אין תשובה אחידה, והכי חשוב שאתם תקבלו אחריות. ההנחיה שלי היא שאתם תחליטו! אני מלמד את תלמידיי לקבל אחריות על מעשיהם. קל לומר פשוט להתחתן, ומה אז? לזוג הצעיר אין ממה לחיות, והם חייבים עזרה ותמיכה. הישיבה נדרשת להעניק מלגה, ההורים צריכים

לכלכל את הזוג, או שהאישה נאלצת לוותר על כל מה שרצתה
ללמוד כדי שהיא תוכל לעבוד. אין זה פשוט כלל וכלל.

אני חושב שבני הזוג בגיל הזה בוגרים דיים כדי לקבל
אחריות. אם אתם בקשר איתי, ואתם מצליחים לשמר אותו
באחריות ובטוהרה עד שתוכלו להתחתן, אין בכך שום עוון. אם
אתם רואים שאינכם מסוגלים, אולי תחליטו להתרחק לכמה
חודשים ואז לבחון אם אתם מעוניינים עדיין זה בזה. אם נכון
לכם לדבר פעם בשבוע - דברו פעם בשבוע. הכי חשוב שתקבלו
החלטות כמו אנשים בוגרים. אל תבקשו מאדם שלישי להגיד
לכם איך נכון לחיות. עליכם לדעת את הדינים, להכיר את
האיסורים ולהבין את העקרונות. מכאן והלאה האחריות
ליישום מוטלת עליכם.

פרק חמישי

קדושת הברית

בפרק זה נעסוק במושג מרכזי הקשור ליצר: קדושת הברית. קדושת הברית פירושה איסור הוצאת זרע לבטלה, ובנושא זה יש כמה דברים מהותיים שחשוב לדבר עליהם.

הסכנות סביב קדושת הברית

אני רואה בעניין קדושת הברית שתי סכנות: האחת נובעת מתרבות העולם המערבי, שלפיה הכול מותר. השנייה נעוצה בהבנה מוטעית של ההלכה, הבנה שמביאה להאשמת יתר ולרגשות אשם מוגזמים.

הסכנה הראשונה - תרבות המערב

הסכנה הראשונה, במיוחד לאדם כמוני שגדל בחוץ לארץ בחברה שאינה דתית, היא בחוסר הבנה שבכלל קיימת בעיה. לפי הגישה המערבית זכותו של כל אדם לעשות עם גופו הפרטי ככל העולה על רוחו כל עוד הוא אינו פוגע באף אדם אחר. אדם שמוציא זרע לבטלה פוגע במישהו?! הוא גונב?! הוא גוזל?! בעולם שבו גדלתי אין שום הבנה שיש כאן בעיה. מבחינת העולם "הנאור" הבעיה היחידה היא שהעולם הדתי מתערב בצורך שנובע מרגש בסיסי מאוד באדם.

זוהי טענה שיש להתמודד עמה ולהבין מדוע זה באמת אסור, ומדוע ההלכה "מתערבת" במה שאני עושה לבד בחדרי בלי להפריע לאיש.

הסכנה השנייה - עיוות ההלכה

הסכנה השנייה נעוצה בהבנה מוטעית של מהות האיסור. בשולחן ערוך כתוב משפט קשה מאוד: "אסור להוציא שכבת זרע לבטלה, ועוון זה חמור מכל עבירות שבתורה" (אבן העזר כג, א).

זהו משפט נורא, משפט מאיים שמציב את האדם כפושע גמור. הרי תשעים אחוז מבני האדם, לכל הפחות, עברו את העברה הזאת, וגם אני לא הצלחתי להיות כמו יעקב אבינו עד שהתחתנתי. יעקב לא ראה קרי כל ימיו, הוא היה צדיק גדול. כולנו עוברים עבירות, אבל עברה שחמורה יותר מכל העבירות שבתורה?! יותר חמורה מרצח?! יותר מגילוי עריות, מחילול שבת, מעבודה זרה?! זהו פלא גדול.

מלבד זאת עלינו לשאול: האמנם עברה זו חמורה מכל העבירות שבתורה? במשנה בפרקי אבות כתוב "הווי זהיר במצווה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות" (אבות ב, א). ר' עובדיה מברטנורא מסביר שבמצוות עשה באמת אין אנו יכולים לקבוע איזו מצווה קלה יותר ואיזו חמורה, משום שהתורה אינה מפרטת שכר מצווה או עונש על ביטולה.⁴ לעומת זאת, במצוות לא תעשה יש בהחלט דרגות

⁴ פרט לשתי מצוות שנכתב בהן עונש כרת - קרבן פסח וברית מילה.

שונות. במצוות לא תעשה פירשה התורה עונשים שונים לחטאים שונים על פי חומרת המעשה. יש עברות שעונשן ארבע מיתות בית דין - סקילה, שריפה, הרג וחנק. יש עברות שהעונש עליהן חייב כרת, יש שעונשן הוא מיתה בידי שמיים, ויש שעונשן מלקות. על פי חומרת העונש אנו מדרגים את חומרת המעשה. העונש הקל לעברה קלה והחמור - לחמורה. לדוגמא, אדם שעובד עבודה זרה או מחלל שבת נידון בסקילה שהיא החמורה ביותר. בת כהן שזינתה, דינה בשריפה. הרצח נידון בהרג, גבר ואישה שנאפו יחד נידונים בחנק, אכילת חמץ בפסח מחייבת כרת, וכן כיוצא בזה.

ומהו העונש המפורש בתורה על איסור הוצאת זרע לבטלה? סקילה, שריפה, הרג, חנק, מלקות? אף לא אחד מהם. בשום מקום בתורה לא מופיע עונש על הוצאת זרע לבטלה, ולא זו בלבד אלא שגם הלאו עצמו אינו מפורש בתורה, ויש מחלוקת בפוסקים אם האיסור הוא דאורייתא⁵ או דרבנן.⁶

⁵ תוספות (סנהדרין נט, ב, ד"ה "והא") סובר שהוא איסור מן התורה שאין בו לאו אלא ביטול מצוות עשה של פרייה ורבייה. יש שמבינים שגם לדעת הסמ"ק (מצוה רצב) יש בזה איסור תורה.

⁶ דעת הרמב"ם שזהו איסור מדרבנן כמפורש בפירושו למשנה (סנהדרין ז, ד, בתרגומו של הרב קאפח): "וכבר הזהירו חכמים מאד על ההרהור, והרחיקו מגורמיו, והאריכו לירא ולהפחיד מקשה עצמו לדעת, ומוציא שכבת זרע לבטלה. וביארו שכל זה אסור, אבל לא חייבו מלקות בשום דבר מסוג זה". וכך כתב העוזר מקודשי על שולחן ערוך, אבן העזר כג, ס"ק ב.

אם כן, מהיכן נלמד האיסור? אותו איסור שעליו נאמר כי הוא חמור מכל עוונות שבתורה?

לא תרצח!?

יש שטוענים כי האיסור להוציא זרע לבטלה הוא חלק מהלאו של "לא תרצח", כיוון שבכל פעם שאדם מוציא זרע לבטלה הוא מאבד כמאה מיליון תאי זרע. האמנם? ראשית, מתוך מיליארדי הזירעונים שהוציא אדם בחייו, היו יכולים להיוולד אולי חמישה ילדים. שנית, האם באמת אפשר לדבר כאן על רצח? עלינו להבין היטב מהו איסור רצח!

הרוצח המתחייב במיתה הוא מי שגודע במזיד חיים של אדם שרגע קודם היה חי. יש הבדל של שמיים וארץ בין הריגת אדם חי ובין "הריגת" זירעון! אפילו אדם שגרם הפלה לאישה אינו מתחייב במיתה בבחינת "רוצח", משום שהעובר עוד לא נחשב "אדם".

יש המגדילים לעשות ותולים את חומרת העוון במיליוני הנשמות שהיו יכולות לבוא לעולם ונגדעו באיבן. לא רצח של אדם אחד אלא שואה! רצח מיליונים! ישנם "ספרוני-הפחדה" המעידים על מלאכי חבלה שנוצרו מהילדים שלא נולדו וקוראים "רוצח" לאדם שהגיע לעולם האמת... מלבד תחושת הייאוש שאמירה כזו גורמת, היא גם מאוד מסוכנת!

מדוע היא כל כך מסוכנת? משום שהיא הופכת אותנו לאנשים שעושים במודע דברים איומים, וממשיכים לעשותם למרות הידיעה עד כמה הם נוראים. אם חס ושלום אנחנו רוצחים, ורוצחים שוב, וכך מיליוני פעמים, כל העברות

האחרות שבתורה מתגמדות! אם כבר הורגים מיליון למה לא להרוג עוד אחד? ולמה לא להרוג את החבר המעצבן שמשגע אותנו? אלו דברים איומים שעלולים לנבוע מהגזמה חסרת גבולות. ספרונים אלו לוקחים מונחים גבוהים ונשגבים מהקבלה, ומורידים אותם לתחתיות ארץ מבלי להבין כלל את משמעותם העמוקה והנסתרת. לא בכדי קבעו חז"ל שאסור ללמוד קבלה כשהנפש אינה בדרגה המתאימה. מאמירות כאלו יש להיזהר ולדעת שאין אלו דברי התורה!

הוצאת זרע לבטלה - מקור כל הצרות!?

יש נטייה בלתי מוצדקת להעניק לחטא זה מרכזיות חסרת פרופורציה לעומת עברות אחרות, ולטעון שכל הרעות שבאות לעולם מקורן בחטא זה. ומה עם השקר ששיקרתי? ומה עם הונאת הממון? אולי בגלל זה באו עליי כל הצרות? ואולי זה בגלל שעניתי לאימא בחוצפה? אין אנחנו יודעים את חשבונותיו של הקב"ה, ואף אחד אינו מוסמך לקבוע בשל איזה חטא מתנהל העולם כפי שהוא מתנהל!

מפעם לפעם צץ חטא אחר שהופך זמנית ל"מקור כל הצרות". למשל, כל הצרות הגיעו לעולם בגלל הנשים שמכסות את ראשן בפאה רחמנא ליצלן. רעידת האדמה בניו זילנד - בגלל זה, הנפילה של איקאה - בגלל זה, הילד שנפל ונפצע בגינה - בגלל זה. הייתכן? מדובר על נשים דתיות וכשרות ששומרות טהרת המשפחה, שמכבדות את בעליהן, ושהולכות עם פאה נוכרית על פי מנהג לובביץ'! האם יש בזה גניבה, הרג, רמאות של המדינה? אולי הצרות באות בגלל אלו שמרמים את

המדינה? הרי לרמות את המדינה זה חילול ה' נורא, זה איסור דאורייתא. דינא דמלכותא דינא! מדוע לא מתנוססות מודעות נגד "ישיבת מתמידים" שבמקום תלמידים מתמידים ישבו בה רק תעודות זהות "מתמידות"? אולי בשל כך באו הצרות לעולם? איני יודע, וגם אף אחד אחר אינו יודע! עלינו לפשפש במעשינו ולתקן את עצמנו בלי קשר למה שקורה מסביב. אולי אינני רב טוב, אך אני סובר שאין צורך להחמיר ולהפחיד כדי שהאדם ישתדל לדבוק בטוב. אני מאמין באינטליגנציה ובקדושה שטמונה בכל אחד ואחד.

ומה עם השולחן ערוך?

אחרי ששללנו אמירות חסרות אחריות שמגדירות את החטא כרצח וכמקור כל הצרות, עדיין ניצבים לפנינו דברי השולחן ערוך, ספר ההלכה הגדול. כשרואים בשולחן ערוך את הביטוי הקשה "חמור יותר מכל העוונות שבתורה", עולה שאלה גדולה: מהי כוונת הדברים?

ברור כשמש שאין להבין את הדברים כפשוטם,⁷ אך ודאי שגם אסור להתעלם מהם. השולחן ערוך כתב את דבריו על סמך האמור בזוהר הקדוש, וחובה עלינו לפרש את הכתוב ולהבין מה עומד מאחוריו.

⁷ הבית שמואל על המקום כותב שהביטוי הזה הוא לאו דווקא, וכך הביא בשו"ת דברות אליהו ח, קט.

מהות האיסור

אם נסכם את הדברים עד כה, עלינו להתמודד עם שתי בעיות: מצד אחד אנו יודעים שזה אסור ורוצים להבין את טעם האיסור, במיוחד באווירה המערבית שרואה בכך דבר לגיטימי ביותר. מצד שני עלינו להתמודד עם הביטויים הקשים שמופיעים בהלכה ובספרות התורנית שנכתבה סביב החטא ולהבין מדוע ההלכה מתייחסת אליו בחומרה כה רבה, כשבפועל יסוד החומרה כלל אינו ברור.

ער ואונן

התורה מספרת סיפור שגיבוריו, ער ואונן, חטאו בחטא זה. דרך סיפור ער ואונן נוכל להבין את החטא שאליו מתכוונת ההלכה.

מה היה חטאם של ער ואונן? ער בכור יהודה נישא לתמר, אך הוא חוטא ומת: "וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינֵי ה' וַיִּמְתְּהוּ ה'" (בראשית לח, ז). אונן, האח השני, נדרש לייבם את אשת אחיו המת ולוקח את תמר לאישה. אונן יודע שזרעה של תמר לא ייקרא על שמו כי אם על שם אחיו ואינו מעוניין שהיא תיכנס להיריון. מה עושה אונן? אונן מקיים יחסי אישות עם אשתו תמר, אך כשהוא מרגיש שהזרע עומד לצאת מגופו הוא עוזב אותה ומאפשר לזרע לזרום על הארץ. "וַיֵּדַע אֹנָן כִּי לֹא לוֹ יִהְיֶה הַזָּרַע, וַהֲיָה אִם בָּא אֶל אֵשֶׁת אָחִיו וְשָׁחַת אֶרְצָה לְבִלְתִּי נָתֵן זָרַע לְאָחִיו" (שם פס' ט). את חטאו של ער הבכור אין התורה מפרטת, אך מפירוט חטאו של אונן אחיו ומהמילים "וַיִּמְתְּ גַם אֹתוֹ" (פס' י) למדו חז"ל שהיה זה אותו חטא. רש"י מפרש שגם

ער חפץ שתמר אשתו לא תהרה, כדי שההיריון לא יכחיש את יופייה.

מדובר כאן בחטא מתוכנן ומודע, שכל מטרתו להימנע מפרייה ורבייה. ואם לא די בכך שער ואונן פעלו פעולה אקטיבית כדי לא להוליד ילדים, הם גם הפכו את האישה שאתם לכלי למילוי תאוותם.

הימנעות אקטיבית מפרייה ורבייה

המצווה הראשונה בתורה היא מצוות "פרו ורבו", והיא מצווה גדולה המחייבת כל אדם מישראל. ההלכה רואה בחומרה רבה את מי שאינו רוצה להתחתן ולהביא ילדים לעולם: "חייב כל אדם לישא אישה כדי לפרות ולרבות. וכל מי שאינו עוסק בפרייה ורבייה, כאילו שופך דמים וממעט את הדמות וגורם לשכינה שתסתלק מישראל" (שולחן ערוך, אבן העזר א, א).

חשוב לעשות הבחנה ברורה ולקרוא היטב למה מתייחסת ההלכה! על מי אומרת ההלכה שהוא "כאילו שופך דמים וממעט את הדמות"? על אדם שאינו מוכן לעסוק בפרייה ורבייה. הוא אינו מתחתן, או שהוא מתחתן רק לצורך עצמו. הוא נשוי לאשתו אך אינו חי עמה ביחסי אישות קרובים כמו שחיים איש ואישה נורמליים, ואינו רוצה להביא אתה ילדים לעולם. אדם זה משתמש בגוף של אשתו למילוי תאוותו, אך את זרעו לא נותן בגופה אלא מוציא אותו לבטלה. זהו ההיפך של רצון האלוקים! הקב"ה ברא את העולם ויצר בו אדם שתפקידו לפרות ולרבות. מי שמתנגד לפרייה ורבייה ומוציא את זרעו לבטלה כדי למנוע היריון הופך את הקשר בינו לבין

אשתו להנאה בהמית בלי שום עניין גבוה יותר. הוא באמת הולך נגד רצון האלוקים! חשוב להבחין הבחנה ברורה מאוד בין חטא זה לבין התגברות היצר שלא מרצון. אדם שיצאה מגופו שכבת זרע שלא מרצונו אינו מתקרב לחטאם של ער ואונן, ואין שום קשר בין זה לבין רצח!

התבגרות מינית טבעית

נחזור למציאות של בני אדם כמוני וכמוכם. כדי שהעולם יתפתח והאדם יוכל להעמיד צאצאים יצר הקב"ה באהבתו ובטובו מערכת מורכבת בגוף האדם, מערכת שתיטע באדם יכולת לפרות ולרבות בתום תהליך ההתבגרות המינית.

תהליך ההתבגרות המינית מתחיל סביב גיל אחת עשרה-שתיים עשרה, ונמשך לרוב שלוש עד ארבע שנים, כל אחד לפי טבעו. הורמוני המין מתפתחים והגוף מתחיל לייצר תאי זרע. תאי הזרע ימשיכו להתפתח ולהתרבות בין שהנער ירצה בכך ובין שלא ירצה, ובשלב מסוים יצטרכו לצאת החוצה. אם האדם כבר נשוי הוא מתחבר לאשתו. טוב לו, טוב לה וטוב לעולם. הם עושים את רצון ה'. מפעם לפעם ייוולד ילד, אך ברוב הפעמים החיבור יהיה ביטוי של אהבה וחיבה בין איש לאישה, וזהו דבר אהוב מאוד למעלה.

ומה קורה לאדם שאינו נשוי? אין בגוף האדם מעבדה מיוחדת שמבחינה בין הרוק לנשוי, ואין מנגנון שגורם לתאי הזרע להפסיק להתרבות אם האדם עוד לא התחתן. הזרע מתרבה בכל מצב, ובכל שלב מתאווה לצאת.

לצד ההתפתחות הפיזיולוגית יצר הקב"ה באדם יצר חזק מאוד. כפי שלמדנו בפרק הראשון היצר הזה נקרא "יצר הרע", אבל למעשה הוא יצר טוב מאוד, ולולא הוא לא היה האדם מתחתן. התופעה המופלאה של אהבה בין איש לאישה נובעת מהיצר שפירושו יצירה. אצל אדם נשוי התאים המתרבים יוצאים מפעם לפעם בחיבור של אהבה לאשתו, והמערכת מאוזנת. אך למי שאינו נשוי יש בעיה אמתית. הגוף שלו בנוי כגוף בוגר של איש נשוי, אך הוא אינו יכול עדיין לחיות באיזון הנדרש. משמעו של דבר שנדרשת כאן התמודדות.

התמודדות

במצבים שונים נדרשת התמודדות שונה, ויש הבדלים בהתמודדות בין אדם לאדם. בימים שבהם אנו עסוקים הקושי פוחת.

פעמים רבות קורה שחולמים בלילה חלום שגורם לשכבת זרע לצאת מהגוף. זו תופעה טבעית לגמרי ואין בה שום עוון, דבר זה צריך להיות ברור! אין בעולם בחור בריא שלא קורה לו שיוצאת ממנו שכבת זרע, ואין בכך כל איסור! יש עניין מסוים לטבול במקווה לאחר מקרה כזה, אך אין זו חובה.

אמרו על יעקב אבינו שלא ראה קרי מימיו (יבמות עו, א). אם חז"ל בחרו לציין במיוחד את יעקב אבינו, משמע שכל שאר האנשים מלבדו כן ראו קרי.

לא כולם נמצאים במדרגה כל כך גבוהה שזה קורה להם רק בלילה. כוחו של היצר חזק מאוד, וקשה לעמוד בפניו. במשנה

כתוב "איזהו גיבור הכובש את יצרו" (אבות ד, א). אדם צריך לעמול כדי להתגבר על יצרו. לפעמים הוא מצליח יותר, ולפעמים פחות. כשמדברים בחומרה על המוציא שכבת זרע לבטלה אין מדובר כלל באדם צעיר שמעוניין לחיות בקדושה אבל יצרו התגבר עליו. אדם כזה אינו רשע, ואין בו שום רצון ושום כוונה לעבור במזיד על דבר ה'. הוא מתמודד מול כוח חזק שניטע בו, פעמים שהוא מצליח לנצחו, ופעמים שהוא מנוצח.

אז מה בכל זאת עושים עם הכוח הזה?

המחלוקת שלנו עם הגישה המערבית היא מה לעשות עם הכוח הזה. העולם המערבי טוען שפורקן היצר הוא דבר לגיטימי. אנו סוברים שאדם צריך להשתדל להתגבר על יצרו.

נכון, זהו כוח טבעי, אך אין הכוח הזה שולט בנו כי אם אנו מצווים לשלוט בו. עם הכוח הזה צריך להתמודד ולא לתת לו להנהיג אותנו, אבל צריך לזכור ולהזכיר: בכל התמודדות יש הצלחות ויש כישלונות. בשום פנים ואופן אין להפוך אדם שלא הצליח להתמודד - לרוצח. זהו קו אדום שאסור לעבור!

האדם שולט בטבע

היהדות דורשת מהאדם שלא ישתעבד לטבע שלו. בטבע האדם יש הרבה יצרים, יצר המין הוא רק אחד מהם. נניח שיש בי יצר חזק לתת מכות, אז לפעמים מי שיושב לידי חוטף מכות. יש אנשים שחולים בקלפטומניה, ויש בהם יצר בלתי נשלט לגנוב. כשהם רואים כסף או חפצים אחרים הם אינם מסוגלים שלא לקחתם. יש אנשים שיצר הכבוד שלהם שולט. הם חייבים

שיהיו סביבם תמיד המון אנשים שיאהבו אותם ויכבדו אותם, זה החמצן שלהם. יש אנשים שאוהבים לשלוט, שאנשים יהיו תחתיהם. יש טבע כזה, ויש גם טבע של יצר המין. זהו יצר חזק מאוד הטבוע באדם מעצם ברייתו. התורה מכירה היטב את טבע האדם ואת היצרים ומנחה את האדם לשלוט ביצריו, ולא להיכנע לכל מה שהטבע דורש.

חינוך מגיל צעיר

היהודי מתחנך מגיל צעיר מאוד לשלוט ביצריו. אנו מעניקים סוכריה לילד חמוד ומיד שואלים: "מה מברכים?" כשניגשים לארוחת הערב נוטלים ידיים, מברכים המוציא, ורק אחר כך אפשר לאכול את הלחם החם שיצא מהתנור. אנחנו מחנכים את הילד ללבוש ציצית, מלמדים אותו לדבר בנימוס, לא לקלל ולהיזהר בכבוד הוריו. בחברה דתית הערך של כיבוד הורים מיושם יותר מבשאר האוכלוסייה, כי הילדים יונקים זאת משחר ילדותם.

התורה באה ואומרת: איננו בעלי חיים. בעל חיים מונהג על פי הטבע שלו, אבל אנחנו בני אדם, ואנחנו מסוגלים להנהיג. לחינוך הזה שלא ללכת אחרי הטבע בצורה עיוורת יש חשיבות מכרעת לטווח הארוך, בבנייה של חיים בריאים ובהצלה מחטאים רבים.

מה קורה כשלא מנסים להתמודד?

כאמור, תרבות המערב טוענת שאדם יכול לעשות עם גופו ככל העולה בדעתו וברצונו, כל עוד הוא אינו מפריע לאדם אחר. הוא

רשאי לפעול על פי יצריו, ועליו לרסן את יצרו רק בשעה שהוא עלול לפגוע באחרים. גישה זו נותנת לגיטימציה לכול, ולפיה האדם יכול להוציא זרע לבטלה כמה שהוא רוצה. למה לא? נעים לו, הוא חש עונג. כל כך נעים לו, אז הוא עושה זאת שוב ושוב. ככל שעובר הזמן גופו דורש ריגושים חזקים יותר בשביל להגדיל את העונג. אז הוא צופה בטלוויזיה בסרטים מעוררים וגולש באינטרנט באתרים שמגרים את יצרו, וככל שהחשק גדל גדלה התאוה לחוות עוד קצת, ועוד קצת, ורמת הריגושים עולה בהתאם.

כשהאדם אינו מחנך את עצמו להתאפק הוא גולש במדרון חלקלק בלי יכולת לעצור. אנו רואים מה קורה בחיים חילוניים חסרי גבולות, מתופעות של שתייה ושכרות שהן חלק מחיי היומיום, עד לתופעות קיצוניות של אונס קבוצתי. איך מגיעים למצב נורא שכזה? מה גורם לקבוצה של חמישה עשר ילדים לאנוס בחורה בבית הספר? הרי כל בר דעת, גם מי שאינו חי על פי התורה, נחרד ותוהה איך זה ייתכן! התשובה, לצערנו, פשוטה. מעשה כזה אינו מגיע בפתאומיות. הוא פרי של גישת חיים. הוא קורה משום שאותם ילדים-נערים לא חונכו לשלוט ביצרם ולהתגבר.

אם נאפשר ליצר לשלוט בנו בחדרי חדרים הוא לא יעצור גם כשזה יפגע באחרים! אין מנוס מללמד, לחנך, להתחנך ולהשתדל כל הזמן. לא תמיד מצליחים במאבק, אבל ההבנה שזה לא לגיטימי עוזרת לצבור ניצחונות. איננו אדונים לעצמנו. יש לנו אלוקים שנותן לנו, לטובתנו, הוראות מדויקות גם על מעשינו בינו לבין עצמנו!

תרבות המערב מבוססת על ההנחה שאין אלוקים בעולם. מי יגיד לי מה לעשות? ההורים יאמרו שאסור לי? מה אכפת להם! המורה יגיד לי? אין זה ענייני! הרב יגיד לי? למה שאקשיב לו! האלוקים יגיד לי? אני לא מאמין!...

ואנחנו מאמינים ויודעים שזה מה שאלוקים מצווה אותנו, ואנו, בניו, מקבלים את דבריו ואת הנחיותיו. מוטל עלינו להשתדל, ועם זאת לדעת שיהיו פעמים שניכשל בהן. אסור להתיאש! איננו רשעים אם לא הצלחנו להתגבר ואם המערכת הטבעית שמובנית בתוכנו גברה עלינו. אנחנו לא מר ער ולא מר אונן, ואין שום זיקה ביניהם לביננו. מה שעשו מר ער ומר אונן היה במזיד, מתוך רצון למנוע בכוח את מה שה' רוצה מבניו: לשאת אישה ולחיות עמה באהבה הדדית ובחיי אישות נעימים ופוריים.

ואיך אפשר בכל זאת להימנע?

הבהרנו שכולנו בני אדם עם מערכות גוף בריאות ופועלות, ועם כל זאת מוטל עלינו להתאמץ בכל הקשור בשמירת הברית. כעת יש להבין מה עלינו לעשות כדי לחיות בקדושה ולצמצם את התופעה. קשה להביא לכך שזה לא יקרה כלל, לפעמים מצליחים יום אחד, לפעמים מצליחים שבוע ונכשלים שוב, ולפעמים ההצלחה נמשכת חודש, ובהמשך שישה חודשים, וכן הלאה.

מחשבות טהורות

אף שזו תופעה טבעית, יש דברים שיעזרו לנו לצמצם אותה. ראשית, עלינו לנתב את מחשבותינו לדברים טובים, למחשבות טהורות. לא כדאי לחשוב הרבה על עצם האיסור כי כשממקדים את המחשבה בכך, גם אם בכיוון הנכון, עצם המחשבה מעוררת את היצר. לכן, גם את הפרק הזה שאתם קוראים עכשיו כדאי לקרוא פעם אחת בלבד. לקרוא פעם אחת זה חשוב מאוד, שהרי צריך לקבל את כל המידע בנושא ולהפנים את הדברים. אך קריאה חוזרת ונשנית והתעסקות בסוגיה עלולות לגרום למחשבות מיותרות. דיבור על הנושא עם החבריה וודאי אינו רצוי, זה לא טוב ולא בריא, ואם המחשבות מגיעות כדאי להשליט במקומן מחשבות אחרות.

“הבטלה היא אם כל חטא”

שנית, עלינו להשתדל להיות עסוקים כמה שיותר. היצר מתגבר יותר מכול בבטלה ובשעמום. בחופש הגדול, כשאנו מבליים שעות ארוכות בבית בלי תכנית משמעותית, אנו מוצאים את עצמנו דבוקים לטלוויזיה, למחשב, לפנטזיות... זו המציאות של החיים! כשאדם עסוק בדברים טובים - בלימוד, בספורט או בתנועת נוער, גם המחשבות שלו עסוקות באותם דברים טובים. כשהייתי נער התעסקתי בהמון פעילויות. בפסיכולוגיה קוראים לזה “סובלימציה” - או בעברית “עידון” - שפירושה הפניית כוחות מפעילויות שליליות לפעילויות חיוביות ומקובלות. אמנם לא הכרתי את המושג ולא פעלתי במודע על פי התיאוריה, אבל הפתרון שמצאתי לקושי שהיה לי עם גופי

היה להיות תמיד עסוק. בחופש ארגנתי קייטנה, טיילתי המון, הייתי מדריך, השתדלתי להיות כל הזמן בפעולה. כשעסוקים זה קורה הרבה פחות. ולמה זה קורה פחות? כי המחשבות שלנו עסוקות בתחום העשייה, ואין להן פנאי לשוטט במחוזות זרים.

שמירת העיניים

אחד המוקשים העיקריים שמשעבד אותנו להיכנע ליצר הוא חוש הראייה, ולכן מוטלת חובה גדולה על האדם להימנע ככל יכולתו מצפייה במראות שמעוררים את היצר. יש להתרחק כמה שאפשר מטלוויזיה ולחסום את האינטרנט בחסמים משמעותיים כמו "אינטרנט רימון". היצר קיים בכלנו, והוא מחפש בקיעים שדרכם יוכל לפרוץ. כשאנו רואים תמונות שאינן צנועות הן נכנסות לתוך "הדיסק הקשיח" שלנו, וקשה מאוד למחוק אותן. המון זמן והמון משאבי נפש נדרשים כדי למחוק את הרושם שנצרב ב"דיסק" הפנימי.

לצערנו ישנם גם אנשים נשואים שמשתעבדים ליצרם, צופים בסרטים שאינם ראויים וגולשים באינטרנט באתרים מפוקפקים. זה קורה כשלא מתחנכים לקדושה מהיסוד. לכן חשוב לחנך את עצמנו לקדושה כבר מהיום, ולא לחכות עד החתונה ולצפות שהיצר ישקוט מעצמו. אבל גם אם נחנך את עצמנו לכל אורך הדרך, יש לדעת שהיצר אינו עוזב את האדם עד יום מותו. אני כבר עברתי את גיל חמישים, ואני עדיין שם חסימה במחשב שלי. אני אומר שזה בשביל הילדים, אבל אגלה לכם בסוד שאף אחד לא ישמע - זה גם בשבילי. כי אני בן אדם, ובן אדם יכול ליפול. כל כך קל ליפול. אינטרנט פרוץ יכול

להוביל אותנו למקומות מפוקפקים בלי שנתכוון לכך כלל, וברגע שהעין קולטת משהו קשה מאוד לעמוד בפיתוי ולהימנע מלגלוש עוד קצת. לכן צריך לעשות כל מאמץ למנוע מראש את ההגעה למחוזות אלה ולהתחנך להתמודדות מתמדת.

חיים בקדושה

הנשיא השמיני של מדינת ישראל הואשם בהאשמות חמורות. אינני יודע אם זו אמת או שזה שקר, אבל אם זו האמת זה נורא ואיום. אם אדם נשוי, מסורתי, במעמד כל כך גבוה אינו מסוגל לשים מעצור ליצריו, הכאב גדול. היעדר חינוך עצמי לקדושה עלול להביא לשפל שקשה לתאר.

המתכון האמתי לחיים בקדושה הוא לכבד את האיסורים ואת הסייגים שקבעו רבותינו, והדרך הטובה ביותר להצליח בכך היא להיות עסוקים כל הזמן: בלימודי קודש, בלימודי חול, בספורט, בהדרכה, בהתנדבות במד"א, בעבודה עם ילדים, בעבודה עם בני נוער ועוד ועוד. רק העיסוקים הרבים מצליחים להרחיק אותנו ואינם משאירים זמן ומקום למחשבות על היצר, לטלוויזיה או למראות מאתגרים אחרים. "סור מְרַע וְעֵשָׂה טוֹב" (תהלים לד, טו) - איך מגיעים ל"סור מרע"? על ידי "עשה טוב"!

הבנה מחדש של דברי השולחן ערוך

אנו מבינים כעת שאיננו עוסקים במעשה זדון של מניעת פרייה ורבייה כמו שעשו ער ואונן, וגם לא בפליטה טבעית של שכבת זרע שבה אין שום עוון. אם כך, מהו גדר הביניים שאליו מתייחסת ההלכה? ננסה להסביר את דברי השולחן ערוך

שמקורם בזוהר הקדוש. מדוע נכתב שזו העברה החמורה ביותר?

לפי מה שהסברנו קודם, האיסור נובע מכך שהאדם צריך להתגבר על טבעו, ואסור לו להיות כפוף ליצרו כמו בעל חיים. כל בחור מכיר את הרגשת הסיאוב בנפש אחרי כל מעידה. זו הנאה של כמה שניות שאחריה מופיעה תחושה לא טובה ולא נעימה. כשאדם נמצא עם אשתו ההרגשה הזאת אינה קיימת, כי בחיבור עם אשתו יש אהבה וחיבה, ויש נתינה. החיבור הוא הדדי, לא בינך לבינך עצמך.

היום אדם חי יותר ויותר בתוך עצמו, וכבר קשה לאנשים להגיד שלום. אפילו ביקור חולים מתבצע היום בפייסבוק, ולא צריך לטרוח וללכת. אבל חסר כאן קשר חם ואינטימי עם מישהו שמתעניין בנו באמת. תקשורת מבעד למסך היא תקשורת מרוחקת. מציאות זו של אדם שמנהל את חייו בינו לבינו עצמו היא מציאות מסוכנת, והיא נגד הדרכת התורה.

דור המבול

כדי להבהיר את דברי השולחן ערוך נחזור חמשת אלפים שנה אחורה לדורו של נח. דורו של נח מצוי בשפל איום בין אדם לחברו - "וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לְפָנַי הָאֵלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס" (בראשית ו, יא). השפל כה נורא עד שהקב"ה מחליט לכלות את העולם כולו. התורה מתארת שני עיוותים מרכזיים בהתנהגותם של אנשי הדור:

א. "ותשחת הארץ" - השחתה מוסרית, גילוי עריות ופגיעה בכל הקשור לקדושת הגוף. מערכת של עוונות קשים שהיום, בחברה המערבית הפלורליסטית, כבר אינם נחשבים לעוון. היום העולם כבר אינו שופט בחומרה אדם נשוי שבוגד עם אישה אחרת. מדוע נשפט הנשיא השמיני לעונש מאסר? משום שנקבע במשפט שמעשיו כלפי הנשים המתלוננות היו באונס, בכוח, תוך ניצול מרותו עליהן, ולא מתוך הסכמה. על פי התורה אין כל הבדל אם היה זה באונס או ברצון, הרי מדובר באנשים נשואים! החברה שלנו התקלקלה עד כדי כך שבגידה אינה נחשבת עוון כל עוד הייתה הסכמה בין שני הצדדים. קשה להאמין! אנו גדלים ברוך ה' בעולם של תורה, ומבינים שמציאות כזו היא דבר איום.

זו הייתה ההשחתה של דור המבול בכל אמות המידה המוסריות הקשורות בתחום המיני.

ב. "ותמלא הארץ חמס" - גניבה, גזל, עושק. חטאי ממון קשים בין אדם לחברו.

על מה נגזרה הגזרה?

התורה משתפת אותנו ב"תהליך קבלת ההחלטות" של הקב"ה בגזרה גורלית זו, וכך נכתב בפסוק: "וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וַהֲנִה נִשְׁחָתָה, כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ" (בראשית ו, יב). כלומר, ההחלטה גמלה בלבו של הקב"ה לנוכח ההשחתה של דור המבול. אולם, כשהקב"ה פונה לנח ומודיע לו על החלטתו מופיעה דווקא הסיבה השנייה: "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קַח לְךָ בָּשָׂר בָּא לְפָנַי כִּי מְלֵאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם" (שם, יג).

ההחלטה נובעת כביכול מ"ותשחת הארץ", אך הסיבה המוצהרת כלפי נח היא "ותמלא הארץ חמס!"

מדוע הקב"ה מדבר עם נח רק על החמס?

כנראה שכך הם פני הדברים: הקב"ה מכיר את נח, נח הוא בן אדם. אם יאמר הקב"ה לנח שהוא רוצה לכלות את העולם כי האנשים אינם מתנהגים על פי כללי המוסר, כיצד יגיב נח? "אלוקים, אתה מגזים! לכלות את כל העולם בגלל זה?" לכן הקב"ה מחליט לדבר עם נח בלשון בני אדם. הארץ מלאה בחמס, בגזל, בגניבה, בכוחנות, ברמיסה. וואו! זה מוגזם! אין מה לומר. אבל במהות האמתית ה' מבין שהאנשים מתנהגים כך זה עם זה משום שהם נהפכו לחיות, "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ". כלומר, השורש של החמס והגזל הוא השחיתת המידות. משם הכול מתחיל!

החטא כאידיאולוגיה

השולחן ערוך אומר לנו על פי הזוהר הקדוש: דעו לכם שבמהות, אם יוצרים מהחטא אידיאולוגיה שמצדיקה את אי-קדושת הברית זהו העוון החמור ביותר בכל התורה, משום שזהו הראש לכל הקלקולים שיבואו אחר כך. כל הקלקולים בין אדם למקום ובין אדם לחברו נובעים מכך שהאדם חושב שהוא אדון לעצמו. אם הוא רשאי לעשות ככל העולה על רוחו כל עוד אינו מפריע לאחר, הוא מאפשר ליצריו להתפתח, ואחר כך הוא כבר אינו מסוגל לעצור את עצמו. אדם שמתחיל לעשן או לשתות חושב בתחילה שזה בשליטתו, אך מהר מאוד הוא מגלה

שהוא כבר מכור. מעשנים כבדים ואלכוהוליסטים נדרשים לגבורה עילאית כדי להפסיק לעשן או לשתות, וכן הוא הדין בכל התמכרות, כולל ההתמכרות ליצר.

השתעבדות לתענוג רגעי היא התחלה של תהליך שסופו מי ישורנו. הזוהר הקדוש מגלה לנו רבדים עמוקים. מבחוץ זה נראה שום דבר, אבל בעומק הדברים יש לדעת שעולם מושחת מבחינה חברתית הוא עדות לכך שהאדם אינו מסוגל להתגבר על עצמו. כשהאדם פוגע בקדושת הברית בגלל אידיאולוגיה של קדושת ההנאה העצמית, הקלקולים שיבואו בעקבות זאת יהיו רבים וקשים!

לסיכום

בפרק זה למדנו להבין את האיסור, והדגשנו שאסור להגזים בחומרתו כדי לא ליפול לייאוש.

פגשתי תלמיד צדיק שהתחיל לצום ולסגף את עצמו וחשב שאין לו כפרה. ביקשתי ממנו שיפסיק להחמיר עם עצמו. תהיה כמוני, אמרתי לו, גם לי זה קרה, הרי כולנו בני אדם. אתה לא רוצח, ומותר לך להמשיך הלאה בחיים נורמליים גם אחרי שזה קרה. נפילה ומעידה אינן סוף העולם, ואסור להתייאש!

ברוך ה' אתם בני אדם בעלי יצר, ובזכות היצר תוכלו בעזרת ה' להתחתן ולהוליד ילדים. לולא היצר הייתם נשארם בישיבה עד גיל מאה וחמש... צריך להודות לה' על היצר שנתן לנו, ולנתב אותו צעד אחר צעד לדרכים ישרות וסלולות.

ועם זה אסור להגיע לקיצוניות השנייה ולזלזל בכך. איננו רוצים להיות בעלי חיים, אנו בני אדם. אנחנו משתדלים כפי יכולתנו, וכשאדם משתדל הוא נוחל מטבע הדברים הצלחות וכישלונות. זה קורה גם לבני תורה צדיקים וישרים, לא בגלל שהם רוצים חלילה לעבור על דבר ה', אלא בגלל כוחות טבעיים שהם אינם מצליחים להתגבר עליהם. אולם אם אדם מתייחס לכך בביטול כאילו זה מותר, טבעי שימשיך בכך גם כשהיה לו אישה וילדים, ושומר נפשו ירחק.

זהו המסר המורכב שהיה לי חשוב להעביר: מצד אחד לדעת ולהפנים את החשיבות של הקדושה, ומצד שני לקחת כל דבר בפרופורציה ולהתקדם בצורה מדורגת ונכונה מתוך התעלות בתורה וברוחניות.

הרבה בחורים שמגיעים ללמוד בישיבה עוברים תהליך של שינוי התנהגויות שהיו בהם בטרם נכנסו לעולמה של תורה. העיסוק בתורה עוזר גם בתחום זה של התגברות הדרגתית על היצר. כל אחד בקצב שלו, כל אחד וההתמודדות שלו.

הקב"ה רחום מכפר עוון, והניסיונות וההשתדלות בהליכה נגד הטבע בתקופת הרווקות יעזרו לכל אחד ואחד מכם להקים בית של קדושה בבוא העת. החיים על פי התורה מעניקים לאדם אושר ושמחה ואת כל הטובות שבעולם.